

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему:

«Методика обліку формування і використання прибутку й аналіз
рентабельності підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 2
Кирнос Ірина Сергіївна
Керівник: Сіренко О. В.

Полтава – 2022 року

ЗМІСТ

	стор
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА....	8
1.1. Економічний зміст формування і використання прибутку підприємства.....	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	20
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	20
2.2. Облік формування і використання прибутку підприємства та відображення інформації в звітності	24
2.3. Податкові аспекти обліку формування та використання прибутку підприємства.....	36
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	40
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	40
3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства.....	50
3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності та розподілу чистого прибутку підприємства.....	60
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми. Попри те що збройна агресія російської федерації відносно України триває вже декілька років, справжня економічна війна проти загарбника розпочалась тільки після повномасштабного вторгнення ворога на територію нашої держави. Функціонування підприємств супроводжуються умовами невизначеності та ризику. Тому питання прибутковості та рентабельності виступає одним з основних і значущих результуючих показників діяльності господарюючого суб'єкта. Дослідження економічної сутності прибутку - одна з важливих проблем економічної теорії.

У працях багатьох вчених-економістів прибуток нерозривно пов'язують з однією з форм капіталу, доходом, рентою, показником ефективності господарської діяльності та багатьма іншими категоріями, тому є необхідним визначення економічної сутності такої фінансової категорії, як прибуток. З'ясування економічної сутності прибутку, його функцій та видів має велике значення для визначення джерел його формування, розподілу та механізму безперервного зростання. Оскільки прибуток вважається однією з найбільш неоднозначних економічних категорій, складність визначення його економічної сутності обумовлена різноманітністю інтересів підприємства, які він відображає.

Проблемам обліку і аналізу прибутку приділяється значна увага в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків, таких як Мочерний С. В., Савицька Г. В., Бандурко О. М., Завгородній В. П. та інших. Однак, незважаючи на велику кількість наукових розробок з означеної проблематики, питання обліку та аналізу, а також пошук шляхів удосконалення управління прибутком на підприємстві залишається актуальним і не до кінця вирішеним.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка на основі узагальнення методичних засад обліку та аналізу науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення фінансового, податкового й

управлінського обліку та аналізу формування та використання прибутку промислових підприємств.

Відповідно до поставленої мети у кваліфікаційній роботі визначені завдання, спрямовані на її досягнення: визначити змістові характеристики прибутку з метою удосконалення інформаційної бази про його формування і розподіл; розкрити зміст прибутку як об'єкта фінансового, податкового й управлінського обліку та аудиту; вивчити особливості обліку формування прибутку: документальне забезпечення, синтетичний та аналітичний облік, відображення у фінансовій звітності; здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства; проаналізувати формування прибутку.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є облікові процедури відображення формування та використання прибутку у товаристві з обмеженою відповідальністю «XXX» м. ХХХ. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, організаційних та практичних засад обліку формування прибутку та аналіз фінансових результатів, рентабельності ТОВ «XXX» м. ХХХ.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є діалектичний метод – для вивчення фундаментальних положень економічної теорії, наукових праць вітчизняних вчених щодо порядку визнання, формування та обліку прибутку. При дослідженні фінансового стану досліджуваного суб'єкта, а також стану обліку формування та використання прибутку, застосовувались методи: історичний метод – при дослідженні понятійного апарату, виникнення поняття «прибуток»; метод порівняльного аналізу – при дослідженні економічних категорій щодо обліку формування та використання прибутку; статистичного спостереження та фінансово-економічного аналізу – для дослідження фінансового стану підприємства.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела; офіційні документи; фінансова та статистична фінансова звітність ТОВ «XXX»; довідкові та інформаційні видання, електронні джерела.

Наукова новизна одержаних результатів.

1) розроблено алгоритм реєстрації інформації про доходи від реалізації у бухгалтерському обліку від первинної документації до складання податкової звітності. Дотримання запропонованої моделі забезпечить отримання достовірної та правдивої інформації, що дозволить мінімізувати штрафи та санкції. Також рекомендовано використовувати систему аналітичного обліку, що забезпечить деталізацію інформації щодо окремих видів отриманого доходу та вдосконалив показники доступності;

2) здійснено діагностику щодо ймовірності банкрутства та виокремлено заходи для відновлення платоспроможності, зокрема продаж частини нерухомого майна; позбавлення від надлишкових товарно-матеріальних запасів; отримання довгострокових позик або позики на поповнення оборотних коштів; розробка і здійснення програми скорочення витрат; поліпшення управління активами.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що надані рекомендації спрямовані на збагачення практики діяльності підприємства конкретними методиками обліку і аналізу операцій щодо формування та використання прибутку.

Апробації результатів дослідження. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, доповідалися й одержали позитивну оцінку на науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукові праці: «Шляхи підвищення фінансової стійкості та зниження ризику ймовірності банкрутства», «Організація обліку доходів від реалізації продукції».

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст формування і використання прибутку підприємства

Прибуток для сучасних підприємств є основним джерелом фінансування діяльності. Саме він забезпечує підприємство необхідними фінансовими ресурсами для вдосконалення своєї матеріально-технічної бази, розробки нових продуктів. Роль прибутку є дійсно багатоаспектною для підприємства.

В сучасній економічній теорії виділяють дві основні концепції прибутку - компенсаторна та функціональна. Перша розглядає прибуток як винагороду, плату підприємцю, власникам підприємства за вкладений капітал, прийняття ризику, а також успішне виконання економічних та управлінських функцій. Друга – наголошує на умовах економічного середовища, що відіграють визначну роль у формування прибутку.

Західні концепції сутності та характеру прибутку доповнюються технологічними та інноваційними теоріями. Зміст їх полягає у тому, що прибутковість, вища за середній рівень, пояснюється результатами застосування новітніх методів виробництва й різних нововведень [7].

Сучасна економічна думка розглядає прибуток як дохід від використання факторів виробництва, тобто праці, землі й капіталу.

З позиції нормативно-правового забезпечення, категорія «прибуток» розглядається як показник фінансових результатів господарської діяльності [13]. У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прибуток визнається як сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ним витрати [54]. Відповідно до Податкового кодексу України, прибутком вважається сума доходів, скоригована відповідним чином для потреб оподаткування [64] (додаток А.1).

І хоча в класичному розумінні прибуток розглядається як різниця між ціною товару та затратами на його виробництво, дослідження вітчизняних економістів доводять, що прибуток як багатопланове економічне явище має різні форми прояву.

С. М. Онисько визначає прибуток як отримання певного фінансового результату суб'єкта господарювання, що здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність [58].

А. М. Поддєрьогін визначає прибуток як частину додаткової вартості продукту, що реалізується підприємством, яка залишається після покриття витрат виробництва. За Й. М. Петровичем прибуток є основним джерелом збагачення власників підприємства, розширення та модернізації виробництва [48].

С. В. Мочерний розглядає категорію «прибуток» як основну мету діяльності підприємства, що має можливість реалізуватися в процесі виробництва і реалізації товарів і послуг з використанням найманої праці, а також виражає визначену сукупність відносин економічної власності в процесі здійснення названих видів діяльності і праці [74].

І. А. Бланк визначає прибуток мірилом фінансового здоров'я підприємства [1]. М. Б. Білик розглядає прибуток як форму доходу [73]. Т. М. Мараховська та І. В. Дарнопук розглядають прибуток як сукупність фінансових відносин, які виникають у процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання щодо перетворення доходів [45]. Деякі автори пов'язують величину прибутку з факторами, що впливають на заробітну плату і тим самим визнають його як соціальну категорію [44].

На думку О. П. Колісник прибуток є не тільки основним чинником економічного й соціального розвитку підприємства, але й виступає в якості оцінюючого показника (додаток А.2).

Будучи фінансовим результатом підприємства, прибуток характеризує

ефективність його діяльності [38].

В. Я. Гавран та Х. Т. Середницька в своїх дослідженнях прибуток визначають як якісний показник, що відображає зміну обсягу товарообороту, доходів підприємства, рівня використання ресурсів [11].

К. Бондаренко та А. Д. Шеремет визначає прибуток як власне внутрішнє фінансове джерело, що забезпечує розвиток підприємства на принципах самофінансування [4]. Важливо відмітити, що прибуток синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства. Сутність прибутку також визначається рядок характеристик (рис. 1.1).

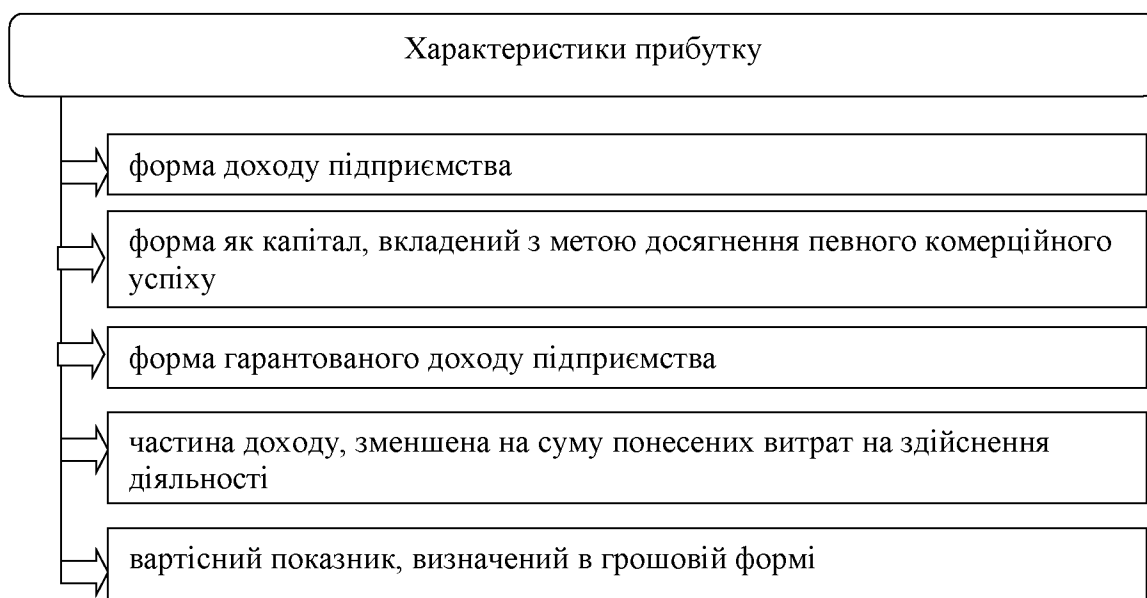

Рис. 1.1. Характеристики прибутку

Дослідження підходів науковців до функцій прибутку, дозволяє зробити висновок, що домінуючою є позиція, що прибуток виконує оціночну (облікову), стимулюючу, розподільчу та соціальну функції. Так, Л. В. Вороніна, притримується думки, що прибуток виконує три функції, а саме: відтворювальну, стимулюючу та узагальнюючу, як оціночного показника діяльності підприємства.

Проте, на нашу думку, найбільш повно сутність прибутку розкривається в його функціях (рис. 1.2).

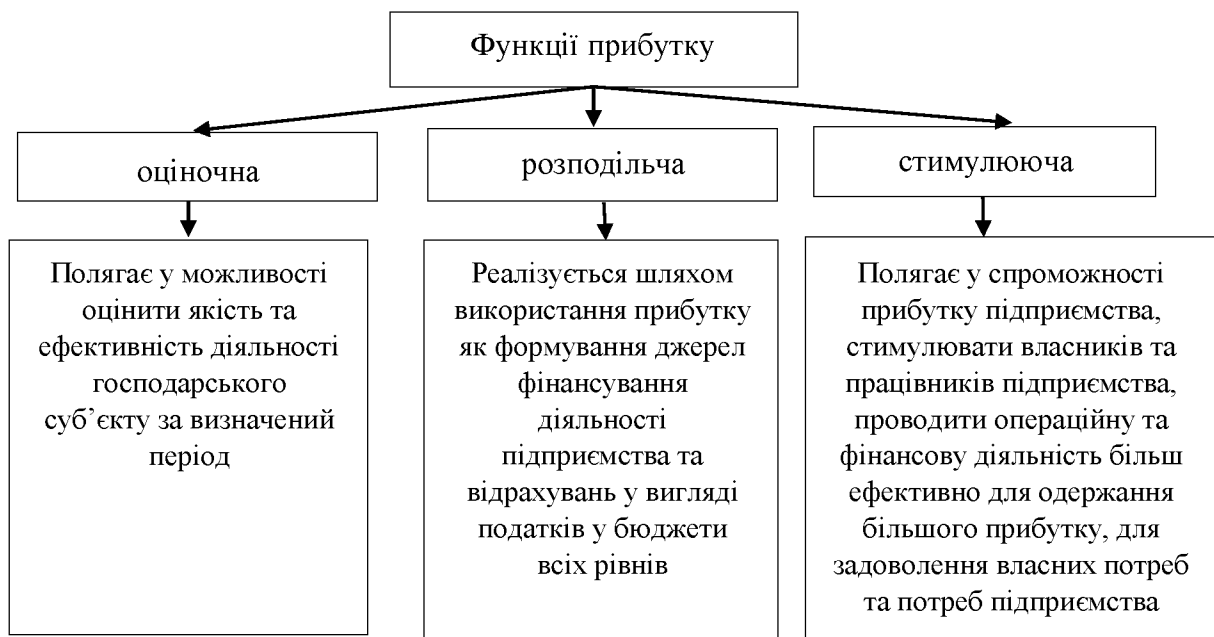

Рис. 1.2. Функції прибутку підприємства

В сучасних умовах функціонування підприємств прибуток виступає певним чином як інструмент управління. Саме він дозволяє провести оцінку фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання, його фінансового стану і перспектив розвитку, а також сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва, доцільності змін у ціновій політиці, розширення асортименту товарів. Структурна будова системи розподілу прибутку підприємства представлено у додатку А.3. В цілому прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання.

Проте, формування прибутку залежить від багатьох факторів. В першу чергу слід звернути увагу на макроекономічні фактори впливу, що не залежать від самого суб'єкта господарювання. Серед таких факторів можна назвати: інфляцію, конкуренцію, загальна кон'юнктура ринку, система державного регулювання в сфері оподаткування, ціноутворення та інші.

Серед внутрішніх чинників впливу на прибуток можна виділити наступні: кількість проданих товарів (продукції, послуг), обсяги діяльності, склад капіталу, рівень фондоозброєності та фондозабезпеченості, рівень затрат [81].

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають:

- результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарства;
- установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Важливо також розглянути два основних підходи до формування прибутку підприємства (рис. 1.3).

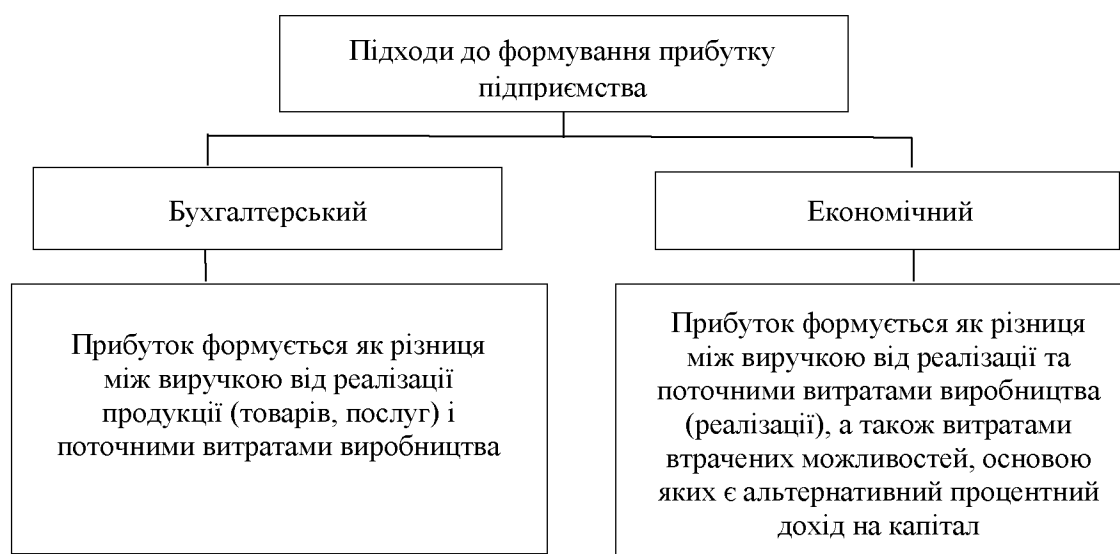

Рис. 1.3. Підходи до формування прибутку [75]

Розмір прибутку підприємства залежить від установленого порядку визначення фінансового результату, собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), загальногосподарських витрат, адміністративних витрат та витрат на збут.

Крім того, на даному етапі формування прибутку необхідно дотримуватись правила – збільшення доходів та скорочення витрат [22].

З огляду на підходи до формування прибутку підприємства, слід також розглянути і деякі аспекти класифікації прибутку для цілей бухгалтерського обліку, аналізу і контролю (рис 1.4).

Рис. 1.4. Класифікація прибутку для цілей бухгалтерського обліку, аналізу і контролю [10]

Прибуток впливає не тільки на розвиток безпосередньо підприємства, але є також одним з критеріїв забезпечення його конкурентоспроможності. При посиленні конкуренції підприємство спроможне ефективно працювати тільки за рахунок прибутковості. Тому важливого значення в таких умовах функціонування набуває не тільки вміння керівництва підприємств використовувати галузеві переваги, але й вміння правильно обрати стратегію розвитку для забезпечення достойної конкурентної позиції на ринку з

реальними можливостями доступу до фінансових джерел. В цьому аспекті слід приділяти увагу аналізу прибутку та пошуку альтернатив підвищення інвестиційної привабливості підприємства та внутрішніх резервів підвищення ефективності функціонування. Враховуючи сказане, зазначимо, що на сучасному етапі трансформації економічної системи держави прибуток, як комплексне поняття, перебуває під впливом таких економічних процесів, як приватизація та інвестування, створення конкурентного середовища.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Сучасні наукові дослідження у сфері прибутку здійснюються в декількох напрямках. Перш за все це підходи до сутності поняття «прибуток». По-друге, визначення особливостей формування прибутку на підприємствах різної організаційно-правової форми. По-третє, визначення порядку здійснення управління прибутком. По-четверте, формування звітності в межах дії Міжнародних стандартів фінансової звітності. Окрема увага також приділяється питанням, що пов'язані з виявленням шляхів або способів збільшення прибутку. Тому, Н. М. Богацька в своїх дослідженнях значення прибутку розглядає з таких позицій (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Значення прибутку в умовах ринкової економіки [3]

Таким чином, процес формування прибутку в умовах ринкової економіки є одним із головних самостійних об'єктів управління, оскільки саме через здійснення управлінського впливу на формування прибутку виконуються найважливіші завдання максимізації добробуту власників і персоналу підприємства, забезпечується гармонізація інтересів його учасників з прагненням держави та суспільства.

Управлінські рішення у сфері маркетингу, організації виробництва і управління, фінансування та інвестування, управління персоналом, логістики тощо знаходять відображення в рівні прибутку підприємства.

Прибуток виступає одним із джерел формування бюджетів різних рівнів. Він використовується для забезпечення виконання державою своїх функцій, державних інвестиційних, виробничих, науково-технічних і соціальних програм. З'ясовано, що прибуток значно впливає на величину фінансових ресурсів держави, зокрема бюджетних ресурсів і фінансів суб'єктів господарювання, що відображається на рис. 1.6

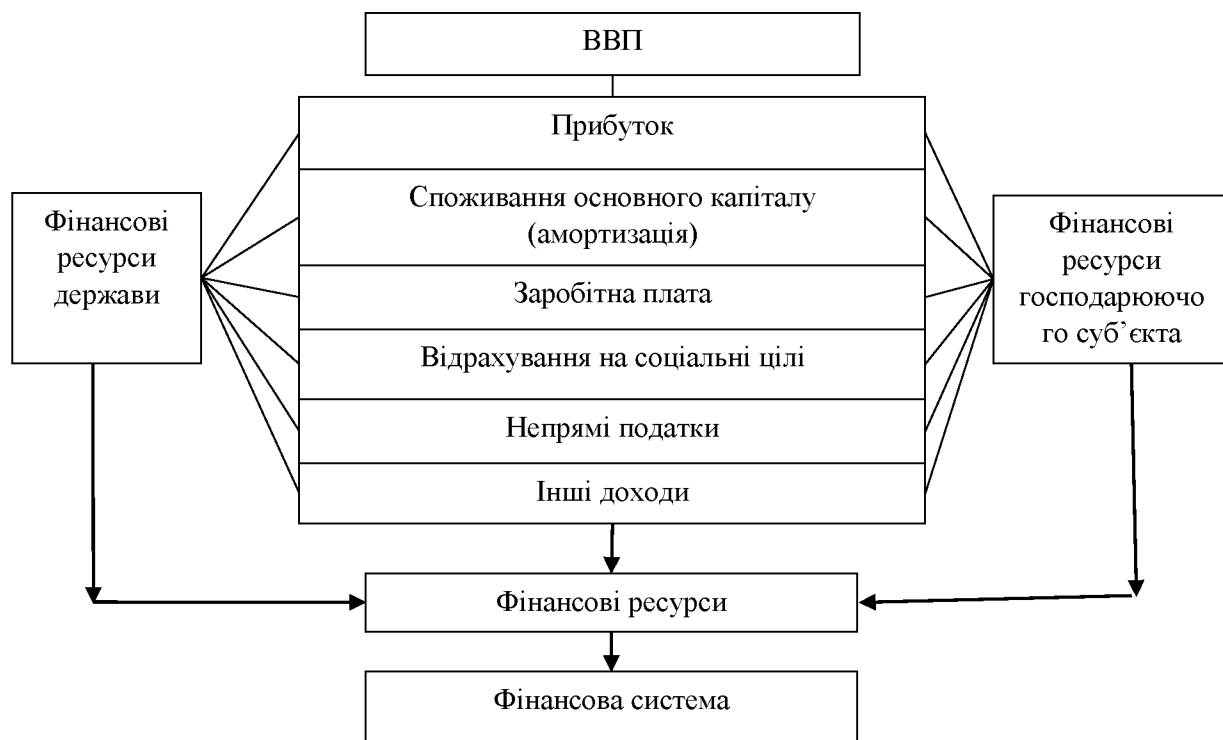

Рис. 1.6. Прибуток як джерело фінансових ресурсів підприємницьких структур і держави

У фінансовій звітності виокремлюють наступні показники доходів та прибутку:

1. Дохід, який характеризує надходження коштів від всіх джерел: виручка від реалізації продукції і робіт та послуг, інші операційні доходи, фінансові доходи, надзвичайні та інші доходи.

2. Доходи від виручки за реалізовані товари, роботи, послуги в цінах реалізації з податком на додану вартість, акцизним збором й іншими податками та відрахуваннями.

На рис. 1.7. розглянута схема розподілу доходу та формування прибутку підприємства.

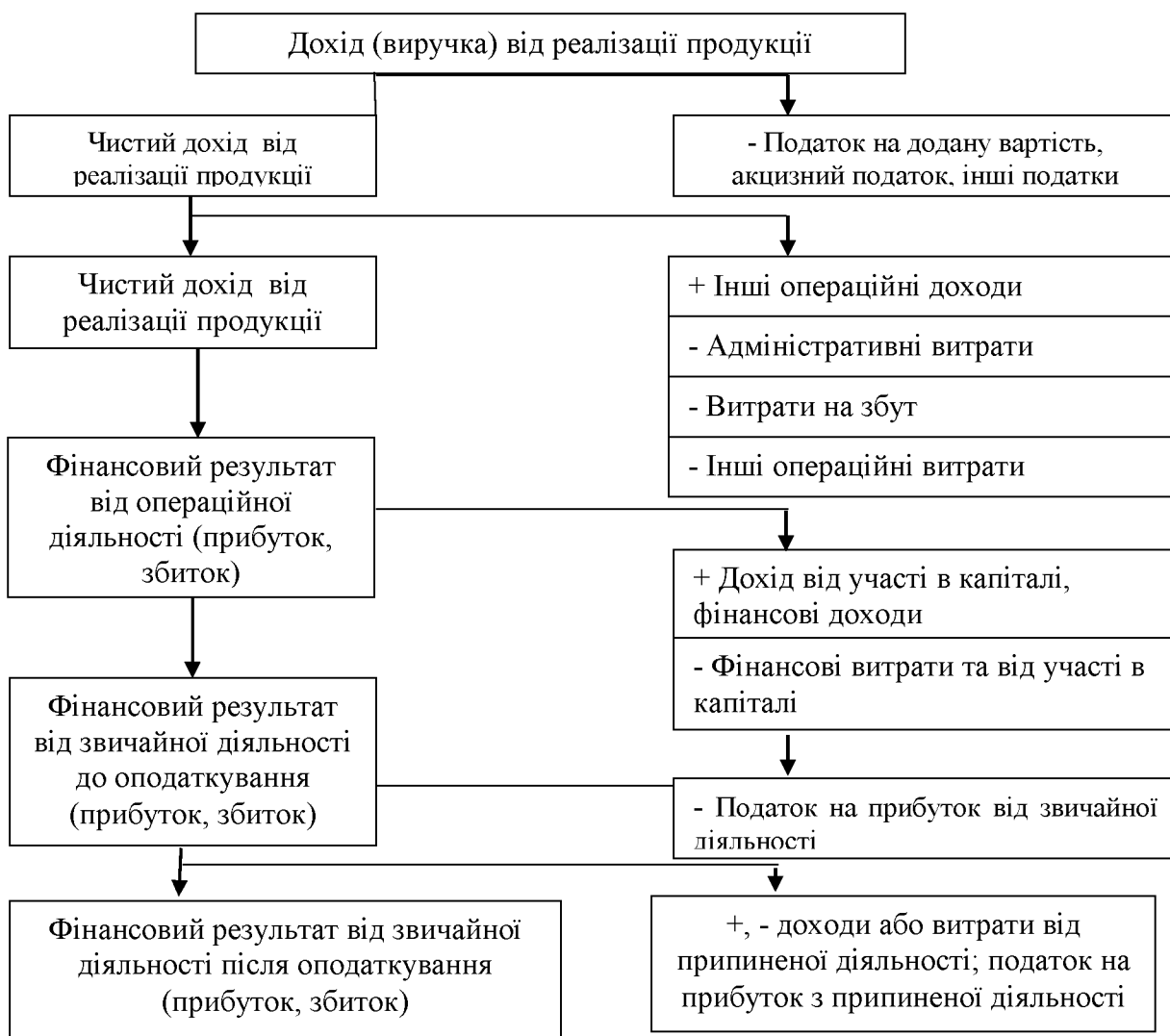

Рис. 1.7. Схема розподілу доходу та формування прибутку підприємства

На думку О. Колісник питання розподілу прибутку більше стосується категорії «чистий прибуток». При цьому необхідно знайти оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничотехнічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення трудівників (акціонерів, пайовиків) і на інші цілі [38]. Крім того, автор наголошує на проведенні аналізу для виявлення резервів зростання прибутку.

Важливе значення для забезпечення збільшення прибутку є своєчасний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

Оцінити прибуток можна за допомогою системи показників, які поділяють на три основні групи:

- абсолютні;
- структурні;
- відносні.

Визначені групи показників можна застосовувати як для оцінки прибутку в цілому по підприємства, так і для оцінки окремих його видів з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Л. М. Духновська в своїх дослідженнях процес управління прибутком пов'язує саме із здійсненням аналізу його формування [22].

Проте, частіше аналіз доводить необхідність проведення першочергово організаційних заходів, що стосуються підвищення ефективності ведення бухгалтерського обліку.

В своїх дослідженнях Дж. Р. Еванс акцентує увагу на визначенні якості прибутку, що полягає в знаходженні оптимального формування та розподілу прибутку підприємства з метою забезпечення:

- раціональності джерел фінансування розвитку виробництва;
- інноваційності підприємства;
- побудови більш чіткої стратегії конкурентоспроможності підприємства [60].

В цілому прибуток в процесі аналізу є основним фінансовим показником, що є джерелом покриття всіх витрат, сплати податків.

Рівень прибутку підприємства залежить від ефективного управління доходами та витратами, що проявляються у формуванні якісної їх структури.

Будучи джерелом формування державного бюджету та фінансів самих підприємств важливим є процес розподілу прибутку.

Структурна побудова системи розподілу прибутку передбачає взаємозв'язок таких її елементів: об'єкти; суб'єкти; інструменти регулювання (загальнодержавні та внутрішні); інформаційні складові; результати розподілу.

В загальному процес розподілі прибутку включає два етапи.

На першому етапі відбувається розподіл з урахуванням зобов'язань підприємства перед державою, що проявляється у визначенні податкових платежів. Пропорція розподілу прибутку між державою (бюджетом) і підприємством складаються під впливом кількох чинників. Важливого значення при цьому набуває податкова політика держави щодо суб'єктів господарювання в частині визначення об'єктів оподаткування, ставок оподаткування та порядку надання податкових пільг.

На другому етапі відбувається вже розподіл чистого прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства після виконання всіх визначених законодавством податкових зобов'язань.

Принципи розподілу чистого прибутку, як правило, закріплені статутом підприємства. Фактично розподіл здійснюється відповідно до поточної та стратегічної політики, що визначається підприємством. Завданням фінансового менеджменту є пошук оптимальних шляхів розподілу прибутку. Одна частина прибутку використовується на виплату дивідендів, а друга – на створення та поповнення резервного фонду підприємства, розширення та оновлення виробництва, фінансові інвестиції, придбання нерухомості, соціальні програми.

Нерозподілений прибуток є однією з найважливіших частин власного капіталу (додаток А.4). Нерозподілений прибуток – це частина чистого

прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власника у вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та використання на інші потреби. Фінансовий результат - це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився в процесі його підприємницької діяльності за звітний період (додаток А.5).

Прибуток – одне з основних джерел фінансових ресурсів підприємств, формування централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів. Прибуток є об'єктивною необхідністю процесу відтворення. В межах функціонування підприємства його величина залежить від своєчасного аналізу та якісної стратегії управління в питаннях регулювання цінової політики поряд з організацією планування витрат та точки беззбитковості виробництва.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «XXX» (надалі – ТОВ «XXX») створене і здійснює свою діяльність на підставі Статуту, затвердженого Протоколом загальних зборів Учасників № 5 від 17.02.2022 р. та діє у відповідності до Цивільного й Господарського кодексів України, чинного законодавства та Статуту. Середньоспискова чисельність працівників у ТОВ «XXX» за 2021 р. становила 283 осіб.

У ТОВ «XXX» виробництво інструменту базується на 7 сучасних технологіях виготовлення:

- Hydrogen Inert Technology (спікання інструменту в захисно-відновлювальних середовищах);
- Hydrogen Inert Technology Line (спікання інструменту в захисно-відновлювальних середовищах на конвеєрній стрічці);
- Hot Forged Technology (спікання в металевих пресформах при тиску та високих температурах в автоматичному циклі);
- Double Hot Pressing (процес подвійного пресування при високих температурах);
- DIAFIX (орієнтоване розташування алмазних зерен в алмазоносному шарі);
- Laser Welding (промінь лазера проварює стик між сегментом та корпусом, утворюючи надміцний шов);
- Contact Welding (приварювання алмазних сегментів до корпусу фрез в автоматичному циклі).

Із метою забезпечення вхідного контролю якості сировини відкрито

виробничу лабораторію, що відповідає моніторингу технологічного процесу європейського рівня.

Основні положення, що визначені Статутом ТОВ «ХХХ» наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика ТОВ «ХХХ» відповідно до Статуту

Положення Статуту	Змістове навантаження основних положень Статуту
Юридичний статус	Юридична особа, що має цивільну правоздатність та дієздатність. У своїй діяльності керується Конституцією України та чинним законодавством. Товариство самостійно планує свою фінансову та виробничо-господарську діяльність.
Цілі та предмет діяльності	<p>Мета створення – максимізація прибутку та використання його в інтересах учасників товариства.</p> <p>Асортимент з понад 3 000 продуктів представлений в чотирьох торгових марках: ХХХХ.</p> <p>Включаючи диски для різання, шліфувальні фрези, свердла, різні девайси.</p> <p>Інструмент застосовується на кутошліфувальних машинах, бензорізах, швонарізчиках, свердлильних машинах, стінорізних машинах та на великому переліку іншого обладнання.</p> <p>Різні властивості продуктів широких цінових категорій покривають більшість застосувань у багатьох галузях будівництва.</p>
Майно	Є власністю товариства, переданого йому учасниками, в якості внесків до зареєстрованого капіталу, виробленої продукції, одержаних доходів, а також іншого майна.

Трансформаційні процеси організаційно-правових форм суб'єктів господарювання, насамперед, окреслюють тип правовідносин власності, що формує певний господарський устрій.

ТОВ «ХХХ» – провідний у світі та найбільший в Україні виробник алмазного інструменту у Східній Європі. Десятки тисяч майстрів щодня використовують в роботі інструмент «ХХХ». Основні принципи менеджменту ТОВ «ХХХ»: професіоналізм команди лідерів; фінансова стабільність; стійка ділова репутація. Кожного року ТОВ «ХХХ» проводять аудит щодо фінансової звітності на кінець року (додаток Б).

Наразі система управління ТОВ «ХХХ» ґрунтується на лінійно-

функціональній структурі управління товариством та структурними підрозділами. Згідно з Положенням про організаційну структуру ТОВ «XXX» в основу структури покладено принцип функціонального управління. Організаційна структура ТОВ «XXX» наведена на рис. 2.1.

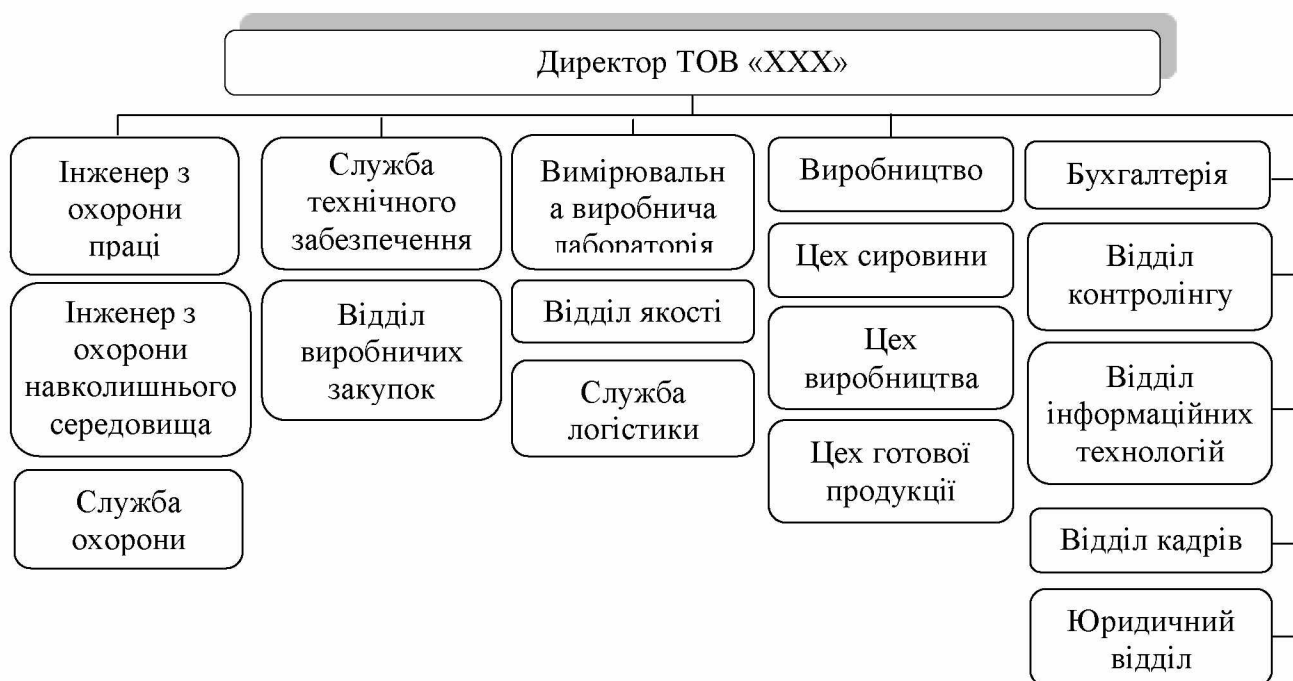

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «XXX»

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, підприємство втратило головні ринки збуту продукції та суттєво зменшило збут на існуючих ринках. Значно скоротились обсяги виробництва продукції. На підприємстві було запроваджено режим неповного робочого часу. Відбулось призупинення реалізації попередньо запланованих інвестиційних проектів з технічного переоснащення та розширення виробничих потужностей.

Ефективна організація бухгалтерського обліку у ТОВ «XXX» розпочинається з формування облікової політики, положення якої фіксуються у Наказі про облікову політику (додаток В).

Облікова політика суб'єктів господарювання розкриває всі особливості організації бухгалтерського обліку в конкретному періоді діяльності товариства. Сформувавши правильно облікову політику головний бухгалтер ТОВ «XXX» забезпечує ефективність облікового процесу товариства, чим

мінімізує матеріальні, трудові та часові витрати під час вирішення облікових завдань.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються суб'єктом господарювання для складання та подання фінансової звітності [54]. Основні недоліки облікової політики представлено у додатку Д. У Наказі про облікову політику ТОВ «XXX» у частині обліку результатів діяльності міститься інформація:

1. Нормативна база. Облік фінансових результатів регламентується нормативними документами: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; МСБО № 1 «Подання фінансової звітності»; МСБО 18 «Дохід»; МСБО 12 «Податки на прибуток»; Концептуальна основа складання і надання фінансових звітів РМСБО; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»; ПКУ та інші нормативні документи.

2. Загальні положення. Обліку результатів діяльності товариства розглядається в розрізі наступних напрямів, зокрема, фінансовий результат: операційної діяльності; фінансової діяльності; інвестиційної діяльності; іншої діяльності.

Відображення доходів і витрат в обліку у момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів із дотриманням принципів нарахування та відповідності доходів і витрат. Відповідно до принципу періодичності, у товаристві встановлюються наступні звітні періоди: 1 квартал (з 01.01 до 31.03); півріччя (з 01.01 по 30.06); 9 місяців (з 01.01 по 30.09); звітний рік (з 01.01 по 31.12). Разом з цим, з метою отримання оперативної інформації, для ухвалення управлінських рішень встановлюється проміжний звітний період – місяць. У товаристві за кожен звітний період визначається загальний фінансовий результат, а також фінансовий результат у розрізі видів діяльності: основна; інша операційна; фінансова; інвестиційна.

3. Бухгалтерський облік. В обліку чистий прибуток (збиток) формується впродовж року від усіх видів діяльності товариства, що включає: чистий дохід

(виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг); валовий прибуток (збиток); фінансові результати від операційної діяльності; прибуток (збиток) від іншої діяльності до оподаткування. В обліку використовується рахунок 79 «Фінансові результати» у розрізі субрахунків, на які щомісячно закриваються всі рахунки обліку доходів (7 клас рахунків) і рахунки обліку витрат (9 клас рахунків) (додаток Е). Результат діяльності накопичується на рахунку 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» (додаток Ж).

2.2. Облік формування і використання прибутку підприємства та відображення інформації в звітності

У ТОВ «XXX» бухгалтерський облік ведеться за допомогою автоматизованої програми «1С: Бухгалтерія 8.3», тому обліковими регістрами фінансових результатів за різними видами діяльності та віднесення їх до складу нерозподіленого прибутку (збитку) є автоматизовані машинограми щодо закриття рахунків та визначення фінансових результатів. Вихідні розрахунки формуються на базі облікових даних про отримані доходи та понесені витрати як від операційної, так й іншої діяльності товариства. Впродовж звітного періоду паперові первинні документи подаються до бухгалтерії де опрацьовуються у строки, встановлені Графіком документообороту, що розроблений головним бухгалтером ТОВ «XXX». Опрацьовані первинні документи вносяться до автоматизованої бухгалтерії «1С: Бухгалтерія 8.3» за допомогою електронних документів-аналогів, на базі яких формується кореспонденція рахунків та внутрішня звітність. Наразі визначення фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX» – це досить трудомісткий процес із багатьма послідовними етапами. Етапи процесу закриття періоду та визначення фінансового результату у ТОВ «XXX» наведено на рис. 2.2.

Етапи організаційних процесів підготовки закриття періоду та визначення фінансових результатів

I. Етап

Організація проведення річної інвентаризації та оформлення її результатів

|

|

—

Рис. 2.2. Етапи процесу підготовки закриття періоду та визначення фінансового результату у ТОВ «ХХХ»

Одним із етапів визначення фінансового результату є проведення обов'язкової інвентаризації господарських засобів у ТОВ «ХХХ» при закритті звітного року. Оформлені інвентаризаційні описи й акти здаються до

бухгалтерії ТОВ «ХХХ», де їх перевіряють й співставляють фактичну наявність активів та зобов'язань товариства з даними у відповідних регістрах бухгалтерського обліку. Модель визначення прибутку за напрямками формування доходів представлено у додатку 3.

У результаті зіставлення облікових даних із фактичними передбачає виявлення наступних результатів: фактичні й облікові залишки збігаються; фактичні залишки менші облікових, тобто «нестача»; фактичні залишки перевищують облікові, тобто «лишки»; взаємозалік лишків та нестач, тобто «пересортиця». Отже, проведення обов'язкової річної інвентаризації перед закриттям звітного періоду та визначення фінансового результату діяльності товариства забезпечує достовірність даних бухгалтерського обліку.

Фінансовий результат господарської діяльності ТОВ «ХХХ» визначається шляхом зіставлення доходів та витрат звітного періоду у розрізі видів діяльності. Для синтетичного обліку та узагальнення інформації про фінансовий результат діяльності у ТОВ «ХХХ» призначено рахунок 79 «Фінансові результати», де за кредитом рахунку 79 відображаються суми, списані в порядку закриття рахунків обліку доходів, а за дебетом – суми, списані в порядку закриття рахунків обліку витрат.

Зіставлення дебетового й кредитового оборотів за рахунком 79 за звітній період відображає кінцевий результат діяльності ТОВ «ХХХ» – прибуток (збиток). У разі перевищення кредитового обороту за рахунком 79, то товариство на суму різниці матиме нерозподілений прибуток звітного періоду, який відображається у пасиві «Балансу (Звіті про фінансовий стан)». У разі перевищення дебетового сальдо за рахунком 79, то досліджуване товариство матиме збиток, що також відображається у пасиві «Балансу (Звіту про фінансовий стан)», однак сума записується в дужках, що означає дію віднімання при визначенні валюти балансу. Закриття звітного періоду передбачає списання сальдо субрахунків рахунку 79 на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Організація обліку фінансових результатів ТОВ «ХХХ»

узагальнено на рис. 2.3.

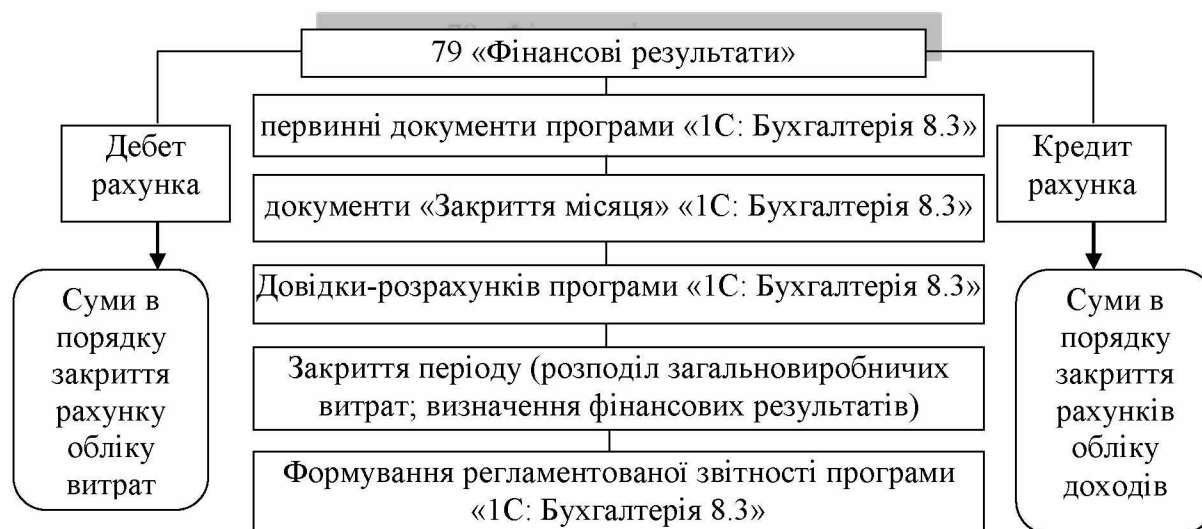

Рис. 2.3. Організація обліку фінансових результатів у ТОВ «XXX» м. Полтава

Основні ознаки програми «1С: Бухгалтерія 8.3» та їх характеристика наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Ознаки програми «1С: Бухгалтерія 8.3» та їх характеристика

Класифікаційна ознака	Характеристика ознак
Клас програми	Універсальна бухгалтерська програма
Призначення	Для ведення бухгалтерського обліку
Група споживачів	Невелика чисельність персоналу бухгалтерії
Об'єкт обліку	Підприємства різних галузей діяльності
Спосіб реалізації облікових функцій	Перевага надається введенню операції за шаблонами та за допомогою документів
Комплексність виконання функцій	Інтегрована програма зведеного обліку

Технологічний процес обробки даних при комп'ютерній формі обліку можна поділити на три етапи:

- першим етапом облікового процесу є збір та реєстрація первинних даних для обробки на комп'ютері;

- на другому етапі проводиться формування масивів облікових даних на електронних носіях: Журналу господарських операцій, структури синтетичних

та аналітичних рахунків, довідників аналітичних об'єктів, постійної інформації. Одночасно здійснюється контроль за процесом обробки інформації, записаної в масивах облікових даних;

- заключним етапом процесу є отримання результатів за звітний період на запит користувача або у вигляді реєстрів синтетичного обліку, аналітичних таблиць, довідок з бухгалтерських рахунків, або відображенням на екрані дисплею потрібної інформації.

Важливим етапом підготовки до визначення фінансових результатів у ТОВ «ХХХ» є закриття періоду, що починається із перевірки первинних даних інформаційної бази, правильності розрахункових даних й у разі необхідності виправлення помилок. Аналітичний облік фінансових результатів у ТОВ «ХХХ» організовується за їх характером, видами діяльності, видами продукції (послуг) та іншими напрямками, визначеними товариством самостійно. Динаміку фінансового результату діяльності ТОВ «ХХХ» наведено на рис. 2.5.

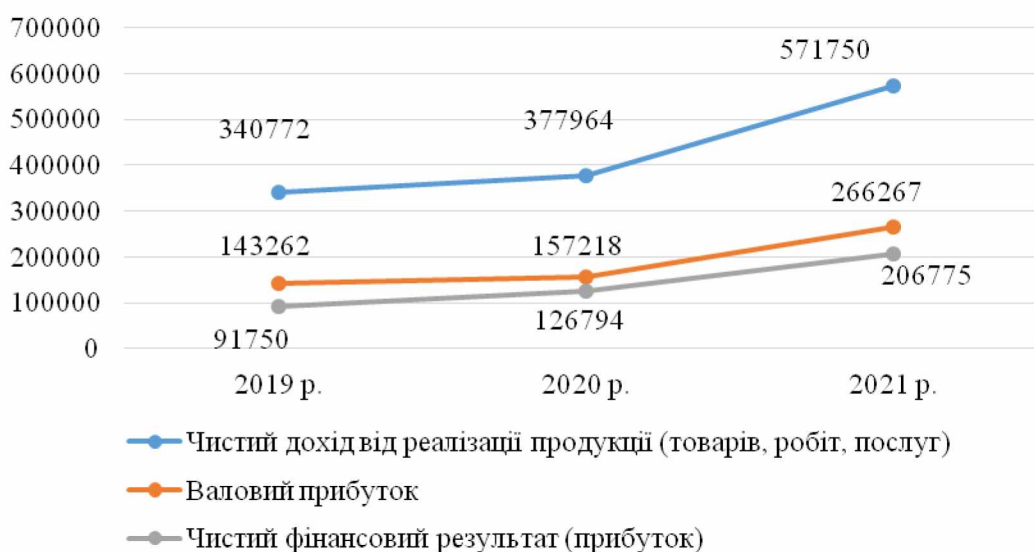

Рис. 2.5. Динаміка фінансового результату діяльності ТОВ «ХХХ» за 2019 - 2021 рр.

Основним документом, що визначає операції завершення періоду є документ «Закриття місяця» (меню «Операції» – «Закриття періоду» – «Закриття місяця»).

Послідовність виконання операцій із закриття періоду має принциповий

характер. До складу «1С: Бухгалтерії 8.3» входить набір звітів «Довідки-розрахунки» (меню «Операції» – «Закриття періоду» – «Довідки-розрахунки»), що призначені для: відображення розрахунків, пов'язаних із формуванням господарських операцій з закриття періоду; створення облікової документації, яка затверджує результати при формуванні документа «Закриття місяця». Різновиди Довідок – розрахунків наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Види документів Довідки-розрахунків, що використовуються
для закриття періодів у ТОВ «XXX»**

Документ	Характеристика документу
Довідка-розрахунок «Собівартість продукції й послуг»	Формується після проведення операції «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» і відображає розподіл виробничих витрат на собівартість виготовленої продукції і собівартість наданих послуг у місяці звітного періоду.
Довідка-розрахунок «Розподіл непрямих витрат»	Формується після проведення «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» і відображає розподіл загальновиробничих витрат на витрати основного і допоміжного виробництва звітного періоду.
Довідка-розрахунок «Калькуляція собівартості»	Формується після проведення операції «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)». Друкована форма звіту є документом, що визначає склад витрат виробництва виготовлення продукції (надання послуг) звітного періоду, а також документом, що визначає величину витрат.
Довідка-розрахунок «Списання витрат майбутніх періодів»	Формується після проведення регламентної операції «Списання витрат майбутніх періодів» і відображає списання витрат майбутніх періодів на витрати звітного періоду.

У ТОВ «XXX» використовують середньозважену собівартість оцінки вибуття запасів визначену НП(С)БО 9 «Запаси», тому наступним етапом закриття періоду є формування документу «Коригування фактичної вартості номенклатури», що визначає кореспонденцію рахунків та формує середню ціну вибуття запасів.

Розрахунок фактичної собівартості у ТОВ «XXX» проводиться операцією «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» в документі

«Закриття місяця». Даний розрахунок проводиться у кілька етапів:

- розрахунок собівартості продукції (робіт, послуг) за прямими витратами основного і допоміжного виробництва;
- розподіл загальновиробничих витрат;
- розрахунок собівартості продукції з урахуванням розподілу загальновиробничих витрат;
- коригування планової вартості продукції (робіт, послуг) до фактичної вартості.

Загальновиробничі витрати розподіляються до складу витрат основного і допоміжного виробництва за номенклатурними групами (у розрізі яких ведеться облік на рахунках 231 «Основне виробництво» і 232 «Допоміжні виробництва»). Basis розподілу загальновиробничих витрат у ТОВ «XXX» є прямі витрати галузі. База розподілу витрат встановлюється в реєстрі відомостей «Методи розподілу непрямих витрат організацій» (меню «Облікова політика» – «Загальновиробничі витрати» – «Методи розподілу непрямих витрат»).

Документ «Визначення фінансових результатів» (меню «Операції – «Закриття періоду» – «Визначення фінансових результатів») служить для визначення фінансового результату діяльності ТОВ «XXX» шляхом закриття доходів і витрат (списують на рахунок 79 «Фінансові результати» витрати операційної (рахунки 90, 92, 94), фінансової (рахунок 95) діяльності; списують на рахунок 79 «Фінансові результати» доходи операційної (рахунки 70, 71), фінансової (рахунок 73)), а також для формування залишку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), відносять сальдо рахунка 79 «Фінансові результати» при його закритті на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

У ТОВ «XXX» дохід формується, здебільшого від реалізації готової продукції, а також реалізації робіт і послуг. Типові господарські операції з визначення фінансового результату від реалізації продукції (робіт, послуг), які

здійснюються у ТОВ «ХХХ» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Операцій щодо визначення фінансового результату від реалізації
продукції у ТОВ «ХХХ»**

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Реалізовано продукцію покупцеві	901	26	653000
Нарахована виручка за реалізовану продукцію	361	701	900000
Одночасно нарахована сума податкового зобов'язання	701	641	150000
Проведено списання витрат на фінансові результати	79	901	653000
Проведено списання доходів на фінансові результати	701	79	750000
Визначення фінансового результату (прибуток)	79	441	97000

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)» пасивний, балансовий має субрахунки: 441 – «Прибуток нерозподілений»; 442 – «Непокріті збитки»; 443 – «Прибуток використаний у звітному періоді».

У автоматизованій програмі «1С: Бухгалтерія 8.3» передбачено «Журнал-ордер за рахунком 79», «Аналіз рахунку 79», «Головна книга за рахунком 79», «Оборотно-сальдова відомість за рахунком 79».

У ТОВ «ХХХ» об'єктом розподілу є його балансовий прибуток. Визначення напрямів витрачання прибутку, що залишається у розпорядженні ТОВ «ХХХ», структури статей його використання знаходиться в компетенції товариства.

У ТОВ «ХХХ» розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився в розпорядженні товариства після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Порядок розподілу і використання чистого прибутку в ТОВ «ХХХ» фіксується в Статуті, зокрема на поповнення резервного капіталу. При розподілі чистого прибутку керівництво товариства знаходить оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових ресурсів на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників та інші цілі.

Кошти на розвиток і вдосконалення виробництва витрачаються на задоволення потреб, які пов'язані із зростанням обсягів виробництва,

технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, забезпечують зростання і вдосконалення матеріально-технічної бази товариства. Конкретно ці витрати представляють собою капітальні вкладення в будівництво нових виробничих площ, реконструкцію товариства, придбання і монтаж нового устаткування, інші витрати капітального характеру, включаючи природоохоронні і такі, що спрямовані на поліпшення умов праці і техніки безпеки. За рахунок цієї частини чистого прибутку ТОВ «XXX» сплачує заборгованість по довгостроковим зобов'язанням. Динаміка нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) у ТОВ «XXX» за 2017 – 2019 рр. наведено на рис. 2.6.

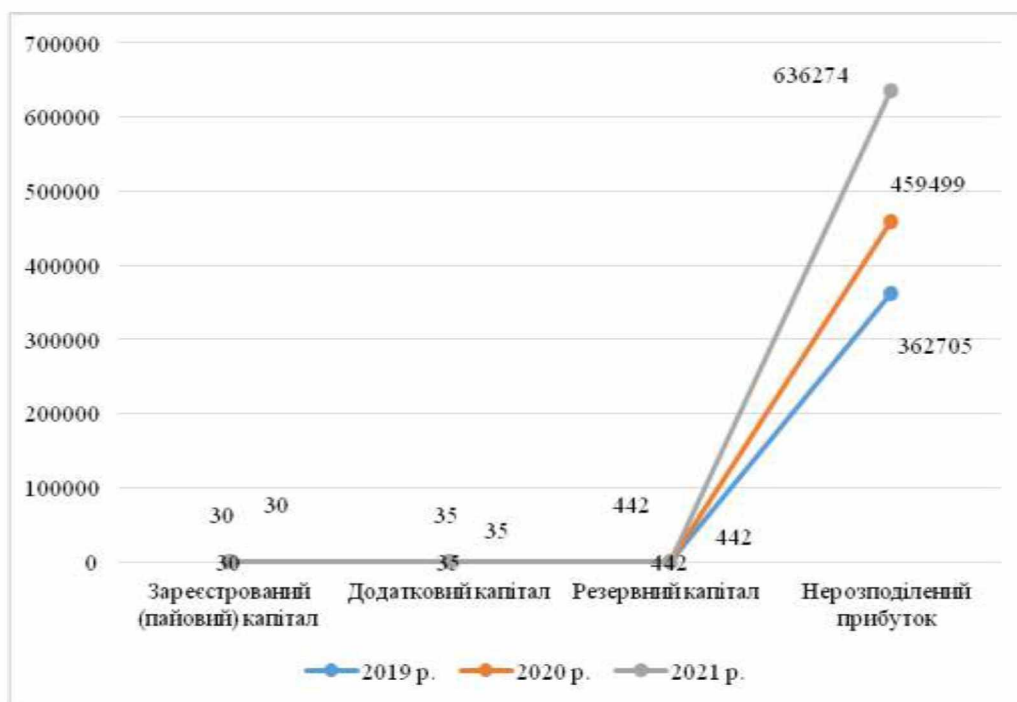

Рис. 2.6. Динаміка нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) у ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Господарські операції з розподілу чистого прибутку ТОВ «XXX» відповідають загальноустановленому порядку (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Господарські операції з розподілу чистого прибутку

у ТОВ «XXX», тис. грн

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн
Розподіл згідно із засновницькими документами суми прибутку і спрямовано на: – поповнення резервного капіталу	443	43	442
Відображено використання чистого прибутку звітнього року	441	443	442

Таким чином, підсумкову інформацію про фінансові результати діяльності ТОВ «XXX» можна отримати за допомогою стандартних звітів. Зокрема, про стан бухгалтерських прибутків і видатків дає змогу дізнатися звіт «Оборотно-сальдова відомість» (додаток К.1). Окрім цього звіту в програмі можна сформувати низку стандартних звітів, зокрема: «Оборотно-сальдова відомість за рахунком 44» (додаток К.2), «Аналіз рахунку 79» (додаток К.3), «Аналіз рахунку за субконто», «Картка рахунку 44», «Картки субконто», «Журнали-ордери», «Відомості за проводками», «Шахівка», «Головна книга» та інші.

Щодо формування узагальнених показників, які характеризують результати діяльності ТОВ «XXX» у звітному періоді, то цю процедуру реалізують у програмі за допомогою сукупності так званих регламентованих звітів. Як джерело даних для розрахунку більшості показників у цих звітах використовують ту саму базу даних, що й для стандартних бухгалтерських звітів. Однак, процес формування регламентованих звітів вимагає проведення деяких підготовчих операцій над вмістом інформаційної бази, в тому числі розглянуті вище операції згортання рахунків обліку доходів і витрат. Одним з основних регламентованих звітів, що відображає порядок формування доходів, витрат та результатів діяльності підприємства є «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

До складу програмного продукту «1С: Бухгалтерія 8.3» входить набір регламентованих звітів (звіти форма, порядок заповнення, терміни подання яких визначаються державними органами).

Регламентованою звітністю у програмному продукті є

«1С: Бухгалтерія 8.3»: форми фінансової звітності; форми податкової звітності; форми статистичної звітності.

Узагальнюючи вищевикладене зазначимо, що закриття рахунків – трудомісткий процес, що потребує значної підготовки, насамперед, узагальнення базових величин, які використовуються при калькулюванні собівартості продукції, робіт і послуг, та списанні різниць між фактичною і плановою собівартістю на окремі рахунки.

Згідно з Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 від 28.03.2013 р. метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період.

Структура Звіту про фінансові результати:

- I. Фінансові результати.
- II. Сукупний дохід.
- III. Елементи операційних витрат.
- IV. Розрахунок показників прибутковості акцій.

У ТОВ «XXX» використовують лише 2 розділи звіту, оскільки не являється акціонерним товариством, які заповнюють 3-й розділ.

Інформація про фінансові результати відображаються також у балансі у частині нерозподілених прибутків (непокритих збитків). НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає Баланс як звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

У Примітках до річної фінансової звітності інформація про фінансові результати наводиться у розділі XV «Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів». Тут відображається інформація про вартість оприбуткованої сільськогосподарської продукції, про доходи і витрати,

пов'язані з її визнанням, та фінансові результати. Узагальнення інформації про фінансові результати у звітності підприємства представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Відображення інформації про фінансові результати
у фінансовій звітності**

Назва розділу	Назва статті
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	
I «Власний капітал»	1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)»
Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)	
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	3500 «Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування»
Звіт про власний капітал	
–	130 «Чистий прибуток (збиток) за звітний період»
Складання Приміток до фінансової звітності та Інформації за сегментами не передбачено	

Інформація про операційні витрати відображається у формі № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» у першому розділі «Показники пріоритетних звітних сегментів». Зміст, структура та вимоги до цього звіту регламентуються НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами». Цю форму складають: підприємства, які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність; підприємства, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку; підприємства з державним регулюванням цін на їх продукцію (послуги).

Отже, звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави в цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. На основі звітності розкривається стан виробничо-фінансової діяльності юридичних осіб та пізнається складність суспільного життя. Фінансова звітність сільськогосподарських підприємств є завершальною стадією бухгалтерського обліку й одночасно інформаційним продуктом, тому потребує доповнення додатковою інформацією про особливості їх діяльності. Таким чином, Звіт про фінансові результати (Звіт про

сукупний дохід) призначений для визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. ТОВ «XXX» річну фінансову звітність подає до ДФСУ та статистики не пізніше 28 лютого наступного року за звітним.

2.3. Податкові аспекти обліку формування та використання прибутку підприємства

Проблематика податкових аспектів обліку фінансових результатів діяльності розглядається із позицій загальної системи оподаткування підприємств. ТОВ «XXX» є платником податку на прибуток, тобто знаходиться на загальній системі оподаткування.

Граничні терміни подання звітності та сплати податків припали на період із 24.02.2022 р. по 27.05.2022 р.

Без штрафів:

- Подання звітності – до 20 липня 2022 року;
- Сплата податків – до 31 липня 2022 року.

Таким чином, ТОВ «XXX» у разі відсутності у нього можливості подання річну фінансову звітність, яка підлягає оприлюдненню разом із аудиторським звітом, звільняється від відповідальності за неподання за умови виконання такого обов'язку впродовж шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні. У разі відновлення можливості виконати свій податковий обов'язок щодо подання річної фінансової звітності, ТОВ «XXX» звільняється від відповідальності за несвоєчасне виконання такого обов'язку, за умови подання річної фінансової звітності разом із аудиторським звітом впродовж 60 календарних днів із першого дня місяця, наступного за місяцем відновлення такої можливості.

Підставами неможливості виконання ТОВ «XXX» та його

відокремленими підрозділами податкових обов'язків (у тому числі обов'язків податкових агентів) є:

1. Втрата (знищення чи зіпсуття) первинних документів, комп'ютерного та іншого обладнання внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації;

2. Неможливість використати чи вивезти документи, комп'ютерне та інше обладнання внаслідок ведення бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації;

3. Використання чи вивезення документів, комп'ютерного або іншого обладнання пов'язане з ризиком для життя чи здоров'я посадової особи платника податків або неможливе у зв'язку з адміністративними перешкодами, встановленими органами влади;

4. Відсутність у платника податків інших посадових осіб, уповноважених відповідно до законодавства України нараховувати, стягувати та вносити до бюджету податки, збори, а також вести бухгалтерський облік, складати та подавати податкову та фінансову звітність, відсутність можливості у власника призначити таких посадових осіб за умови відсутності у такого платника податків об'єктів оподаткування, або показників, які підлягають декларуванню, відповідно до вимог цього Кодексу, може бути пов'язана з такими обставинами:

- посадова особа є одночасно одним із власників ТОВ «ХХХ» за умови, що відсутність такого співвласника (акціонера, учасника, засновника) унеможлиблює прийняття рішення про призначення на постійній або тимчасовій основі іншої посадової особи.

- юридична особа заснована на власності окремої фізичної особи, яка одночасно є єдиною посадовою особою такої юридичної особи.

5. Перебування (податкова адреса платника податків та фактичне знаходження / знаходження виробничих потужностей тощо) на території населеного пункту, у якому ведуться воєнні (бойові) дії, який знаходиться в оточенні (блокуванні) або тимчасово окупований збройними формуваннями

Російської Федерації;

6. Інші обставини непереборної сили, підтверджені документально.

У податкових (звітних) періодах, зазначених у відповідному повідомленні, не може бути переглянуто у бік збільшення суми податкових зобов'язань з податків і зборів, задекларовані в податкових деклараціях за зазначені податкові (звітні) періоди, у бік збільшення суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток, задекларовані в податкових деклараціях / розрахунках за зазначені податкові (звітні) періоди, табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Штрафи за самостійне виправлення, ст.50 ПКУ

Форма виправлення	Розмір штрафу за недоплату	Коли здійснюється оплата штрафу
Уточнюючий розрахунок	3% від недоплати	до подання такого уточнюючого розрахунку
Поточна декларація + додаток ВП	5% від недоплати	разом із поточним зобов'язанням за період

Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх роках, здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року, якщо такі помилки впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності.

У разі подання ТОВ «XXX» уточнюючої Декларації до такої Декларації мають бути подані усі додатки, передбачені для заповнення відповідних рядків Декларації, незалежно від того, чи виправлялися показники цих рядків та додатків Декларації із зазначенням інформації про подані додатки у таблиці «Наявність додатків» Декларації. При цьому фінансова звітність за звітні періоди, що уточнюються подається до уточнюючої Декларації лише у разі виправлення показників такої фінансової звітності.

Отже, суми штрафу та пені, нараховані ТОВ «XXX» при самостійному виправленні помилок за попередній податковий (звітний) період, визнаються

витратами згідно з правилами бухгалтерського обліку при визначенні фінансового результату до оподаткування. На суму таких штрафів та пені податкова різниця для збільшення фінансового результату до оподаткування не виникає.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансовий стан господарюючих суб'єктів характеризується сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, а також стан капіталу в процесі його кругообігу. Показники аналізу фінансового стану підприємства відображає кінцеві результати його діяльності, які цікавлять не тільки власників і працівників, а й партнерів, банки, фінансові, податкові та інші органи. На підставі даних аналізу фінансового стану дають оцінку прийнятним управлінським рішенням, формують фінансову стратегію підприємства і розробляють напрями реалізації обраної стратегії.

Аналіз фінансового стану набуває особливого значення в умовах військового стану та постійних ризиків, оскільки підприємства стикаються з необхідністю оцінювання не тільки свого фінансового становища, а й всебічного вивчення фінансового становища своїх партнерів. Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким і кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

Аналіз фінансового стану підприємства включає такі послідовні етапи: попередній (загальний) аналіз фінансового стану на основі загальних показників аналітичного балансу - нетто; аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз змін майнового стану підприємства; аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства; аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ефективності використання капіталу; оцінка ймовірності ризику банкрутства.

Основні завдання аналізу фінансового стану на основі загальних показників аналітичного балансу є: визначення рівня забезпеченості основними та оборотними засобами; відповідність складу, структури, рівня основних та оборотних засобів потребам виробничого процесу; оцінка ефективності використання ресурсів підприємства; встановлення резервів підвищення ефективності роботи підприємства. Відтак, майновий стан суб'єкта господарювання визначає сукупність економічних показників, що відображають наявність і використання його ресурсів, а також реальні й потенційні фінансові можливості. З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками проаналізуємо склад, структуру та динаміку активів балансу ТОВ «XXX», використавши форму № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки Л, М, Н).

Таблиця 3.1

**Склад, структуру та динаміку активів балансу ТОВ «XXX»
за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Вид майна (активів)	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
За характером участі у господарському процесі та швидкості обороту								
Необоротні	150595	39,3	173844	36,1	222033	33,1	+71438	+47,4
Оборотні	232346	60,7	308027	63,9	448350	66,9	+216004	+93,0
Усього	382941	100	481871	100	670383	100	+287442	+75,1
За формою функціонування								
Матеріальні	187983	49,1	200377	41,6	296587	44,3	+108604	+57,8
Нематеріальні	1017	0,3	1170	0,2	1330	0,2	+313	+30,8
Фінансові	193856	50,6	280233	58,2	372170	55,5	+178314	+92,0
Усього	382856	100	481780	100	670087	100	+287231	+75,0
За чутливістю до інфляційних процесів								
Монетарні	143424	43,3	226166	53,0	310630	51,2	+167206	У 2,2 р.
Немонетарні	187983	56,7	200377	47,0	296587	48,8	+108604	+57,8
Усього	331407	100	426543	100	607217	100,0	+275810	+83,2
За рівнем ліквідності								
Високоліквідні	72959	19,1	130031	27,0	167993	25,1	+95034	У 2,3 р.
Середньоліквідні	70493	18,4	96174	20,0	142877	21,3	+72384	У 2 р.
Низьколіквідні	88837	23,2	81770	16,9	137424	20,5	+48587	+54,7
Важколіквідні	150652	39,3	173896	36,1	222089	33,1	+71437	+47,4
Усього	382941	100	481871	100	670383	100	+287442	+75,1

Отже, загальна вартість активів ТОВ «XXX» збільшилася на 287 млн. 442 тис. грн, або на 75,1 %. Аналіз складу, структури та динаміки активів в розрізі класифікаційних ознак показав:

- за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту активи поділяють на необоротні та оборотні, при цьому вартість необоротних зросла у 2021 році порівняно з 2019 роком на 71 млн. 438 тис. грн або на 47,4 %, оборотних збільшилась на 216 млн. 4 тис. грн або на 93 %. У структурі у 2019 - 2021 рр. переважала частка оборотних – 60,7 %, 63,9 % та 66,9 %.

- за формою функціонування у ТОВ «XXX» обліковано матеріальні, вартість яких за досліджуваний період зросла на 108 млн. 604 тис. грн, або на 57,8 %, нематеріальні, які зросли на 313 тис. грн, або на 30,8 % та фінансові, сума зростання відповідно – 178 млн. 314 тис. грн, або на 92 %. У структурі переважає частка фінансових, на кінець 2021 р. вона склала 55, 5 %, що на 4,9 пункти більше порівняно з 2019 роком;

- за чутливістю до інфляційних процесів активи поділяються на монетарні та немонетарні. У 2021 році порівняно з 2019 роком вартість монетарних збільшилась на 167 млн. 206 тис. грн, або у 2,2 рази, тоді як немонетарних зросла на 108 млн. 604 тис. грн, або на 57,8 %. У структурі за 2020 – 2021 рр. переважає частка монетарних, відповідно 53 % та 51,2 %. У 2019 році – частка немонетарних – 56,7 %.

- за рівнем ліквідності активи ТОВ «XXX» поділяють:

1. Високоліквідні (грошові кошти), їх сума у 2021 році порівняно з 2019 роком зросла на 95 млн. 34 тис. грн, або у 2,3 рази.

2. Середньо-ліквідні (дебіторська заборгованість) – сума яких зросла на 72 млн. 384 тис. грн, або у 2 рази

3. Низько-ліквідні (запаси) – їх вартість збільшилась на 48 млн. 587 тис. грн або на 54,7 %.

4. Важко-ліквідні (основні засоби) – вартість зросла на 71 млн. 437 тис. грн або на 47,4 %.

У структурі активів переважають протягом досліджуваних років важко-ліквідні активи.

З урахуванням поділу видів джерел формування капіталу за класифікаційними ознаками проаналізуємо склад, структуру та динаміку пасивів балансу ТОВ «XXX» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Склад, структуру та динаміку пасивів балансу ТОВ «XXX»
за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Вид джерел формування капіталу (пасивів)	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
За характером формування (власністю)								
Власний капітал	363212	94,8	460006	95,5	636781	95,0	+273569	+75,3
Позиковий капітал	19729	5,3	21865	4,5	33602	5,0	+13873	+70,3
Усього	382941	100	481871	100	670383	100,0	+287442	+75,1
За рівнем відповідальності власного капіталу								
Зареєстрований капітал	30	0,0	30	0,0	30	0,0	x	X
Додатковий капітал	363182	100	459976	100	636751	100	+273569	+75,3
Усього	363212	100	460006	100	636781	100	+273569	+75,3
За тривалістю використання								
Постійний капітал	363212	94,8	459976	95,5	636781	95,0	+273569	+75,3
Змінний капітал	19729	5,3	21865	4,5	33602	5,0	+13873	+70,3
Усього	382941	100	481871	100	670383	100	+287442	+75,1
За періодом погашення зобов'язань								
Поточні зобов'язання	19729	100	21865	100	33602	100	+13873	+70,3
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	x	X
Усього	19729	100	21865	100	33602	100	+13873	+70,3
За терміновістю оплати зобов'язань								
Найбільш термінові зобов'язання	14426	100	16511	100	26672	100	+12246	+84,9
Усього	14426	100	16511	100	26672	100	+12246	+84,9

Отже, аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу ТОВ «XXX» показав, що:

- у 2021 році сума власного капіталу збільшилась на 273 млн. 569 тис. грн, або на 75,3 %, а вартість позикового капіталу зросла на 13 млн. 873 тис. грн, або на 70,3 %.

- у структурі пасивів за характером формування пасивів протягом 2019 – 2021 рр. переважає частка власного капіталу та становить 94,8 %, 95,5 % та 95 %; сума зареєстрованого капіталу підприємства не змінилась, тоді як вартість додаткового збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 273 млн. 569 тис. грн або на 75,3 %.

- у структурі пасивів за тривалістю використання переважає частка постійного капіталу, на кінець 2021 року склала 95 %, при цьому його сума збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 273 млн. 569 тис. грн, або 75,3 %, сума змінного капіталу збільшилась на 70,3 %;

- сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «ХХХ» зросла на 12 млн. 246 грн. або на 84,9 % за рахунок суми найбільш термінових зобов'язань.

Використавши дані фінансової звітності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ТОВ «ХХХ» у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень ТОВ «ХХХ»
за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	13442	100	15019	100	25543	100	+12101	+90,0
товари, роботи, послуги	3261	24,3	3944	26,3	6752	26,4	+3491	У 2,1 р.
розрахунками з бюджетом	6971	51,9	6957	46,3	11593	45,4	+4622	+66,3
розрахунками зі страхування	554	4,1	725	4,8	1285	5,0	+731	У 2,3 р.
розрахунками з оплати праці	2615	19,5	3261	21,7	5152	20,2	+2537	+97,0
одержаними авансами	41	0,3	132	0,9	761	3,0	+720	У 18,6 р.
Всього:	13442	100,0	15019	100,0	25543	100,0	+12101	+90,0

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума поточних зобов'язань збільшилась на 12 млн. 101 тис. грн або на 90 %. У складі поточних зобов'язань підвищення відмічено по таких складових: сумі заборгованості за товари, роботи та послуги на 3 млн. 491 тис. грн або у 2,1 рази, за розрахунками з бюджетом на 4 млн. 622 тис. грн, або на 66,3 %. Збільшення також відмічено за розрахунками за страхуванням на 731 тис. грн або у 2,3 рази, за розрахунками з оплати праці на 2 млн. 537 тис. грн, або на 97 % та одержаними авансами на 720 тис. грн, або у 18,6 рази. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років переважає частка заборгованості за розрахунками з бюджетом – відповідно 51, 9%, 46,3 % та 45,4 %. Важливою статтею майна ТОВ «XXX» є дебіторська заборгованість, аналіз якої проведемо у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості ТОВ «XXX»
за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у %
Довгострокова дебіторська заборгованість	2012	2,8	1635	1,7	4371	3,0	+2359	У 2,2 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію	58904	81,3	73169	74,8	114733	78,0	+55829	+94,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
За виданими авансами	9166	12,6	18563	19,0	18068	12,3	+8902	+97,1
З бюджетом	718	1,0	2874	2,9	6912	4,7	+6194	У 9,6 р.
З нарахованих доходів	567	0,8	44	0,0	43	0,0	-524	-92,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1110	1,5	1485	1,5	2881	2,0	+1771	У 2,6 р.
Всього	72477	100,0	97770	100,0	147008	100,0	+74531	У 2 р.

Аналіз табл. показав, що сума дебіторської заборгованості

ТОВ

«XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 74 млн. 531 тис. грн або у 2 рази, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка зросла на 1 млн. 771 тис. грн, або у 2,6 рази, за розрахунками з бюджетом, що збільшились на 6 млн. 194 тис. грн, або у 9,6 рази та за виданими авансами, що зросли на 8 млн. 902 тис. грн, або на 97,1 %. Збільшення також відмічено по сумі довгострокової дебіторської заборгованості на 2 млн. 359 тис. грн або у 2,2 рази. Збільшення відмічено по заборгованості за продукцію ТОВ «XXX» на 55 млн. 829 тис. грн, або на 94,8 %. У структурі дебіторської заборгованості за 2019 – 2021 рр. переважає частка заборгованості за продукцію – 81,3 %, 74,8 % та 78 %. Для порівняльного аналізу розглянемо дані табл. 3.5 та графічне зображення динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. (рис. 3.1).

Таблиця 3.5

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр., тис. грн (станом на кінець року)**

Види заборгованості	Дебі- торська	Креди- торська	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1	2	3	4	5
2019 р.				
За товари, роботи та послуги	58904	3261	+55643	-
За виданими авансами	9166	-	+9166	-
З бюджетом	718	6971	-	+6253
Зі страхування	-	554	-	+554
З оплати праці	-	2615	-	+2615
За одержаними авансами	-	41	-	+41
З нарахованих доходів	567	-	+567	-
Інша заборгованість	1110	-	+1110	-
Всього	70465	13442	+57023	-
2020 р.				
За товари, роботи та послуги	73169	3944	+69225	-
За виданими авансами	18563	-	+18563	-
З бюджетом	2874	6957	-	+4083
Зі страхування	-	725	-	+725
З оплати праці	-	3261	-	+3261
За одержаними авансами	-	132	-	+132
З нарахованих доходів	44	-	+44	-
Інша заборгованість	1485	-	+1485	-
Всього	96135	15019	+81116	-

Продовж. табл. 3.5

1	2	3	4	5
2021 р.				
За товари, роботи та послуги	114733	6752	+107981	-
За виданими авансами	18068	-	+18068	-
З бюджетом	6912	11593	-	+4681
Зі страхування	-	1285	-	+1285
З оплати праці	-	5152	-	+5152
За одержаними авансами	-	761	-	+761
З нарахованих доходів	43	-	+43	-
Інша заборгованість	2881	-	+2881	-
Всього	142637	25543	+117094	-

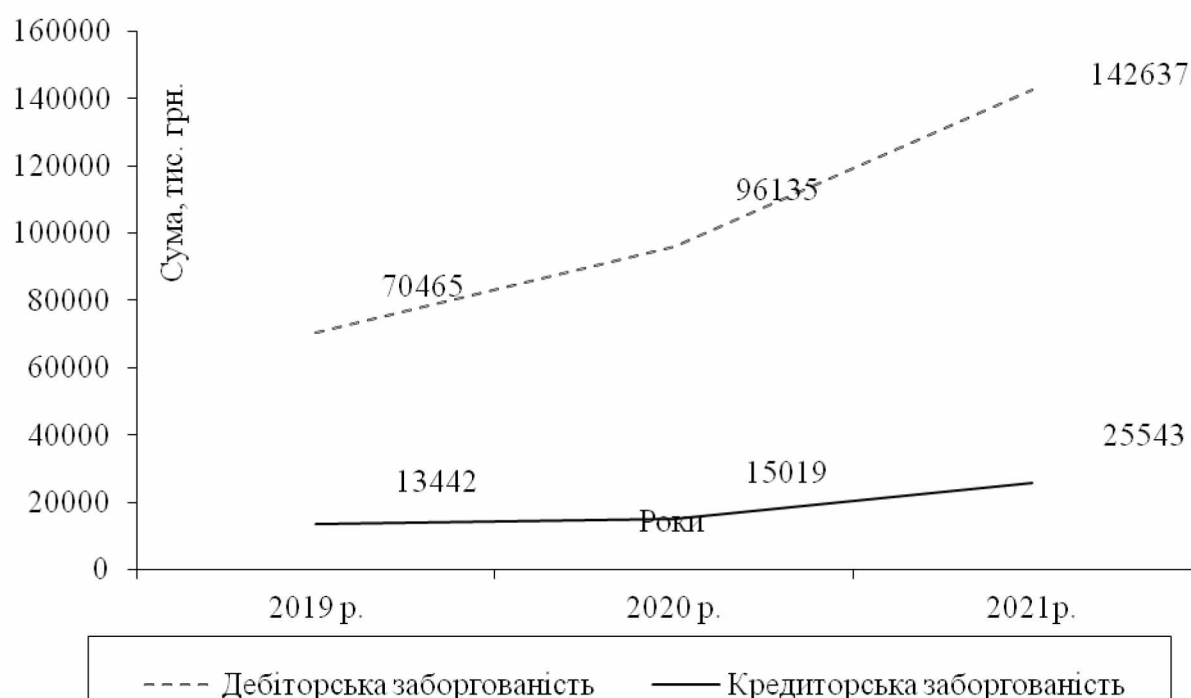

Рис. 3.1. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр., тис. грн

Отже, протягом 2019 – 2021 рр. переважає дебіторська заборгованість над кредиторською відповідно на 57 млн. 23 тис. грн, 81 млн. 116 тис. грн, 117 млн. 094 тис. грн. На підставі аналізу динаміки дебіторської заборгованості підприємства і складеного прогнозу її стану керівники приймають рішення щодо стратегії кредитної політики підприємства, основні складові якої такі: період кредитування, стандарти кредитоспроможності, політика інкасації.

Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу

ТОВ «ХХХ», використовуючи дані табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Показники структури джерел формування капіталу
ТОВ «ХХХ» за 2019 - 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,948	0,955	0,950	+0,001
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,052	0,045	0,050	-0,001
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,054	0,048	0,053	-0,002
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	18,410	21,038	18,951	+0,541

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «ХХХ» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітного року частка власного капіталу у валюті балансу становить 95 %, це на 0,001 пункт більше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився відповідно з 0,052 до 0,050, що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику знизився з 0,054 у 2019 році до 0,053 у 2021, при нормативі < 1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021 року є вище нормативного – на 17,951 пункти.

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «ХХХ» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів.

Використаємо дані табл. 3.7 для оцінки платоспроможності ТОВ «ХХХ» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.7

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ТОВ «XXX»
за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	3,698	5,947	4,999	+1,301
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	7,271	10,346	9,252	+1,980
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	11,777	14,088	13,343	+1,566
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	3,698	5,947	4,999	+1,301
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	9,605	11,738	10,662	+1,057

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «XXX» є вище нормативного на 4,799 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань у 2021 році припадало 4,99 грн грошових коштів, що на 1,30 грн більше порівняно з 2019 роком).

Проміжний коефіцієнт покриття ТОВ «XXX» є вище нормативного у 2019 році – на 6,571 пункти (у 10,4 рази), у 2021 році на 8,552 пункти (у 13,2 пункти). Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань ТОВ «XXX» припадало відповідно до 2021 року 9,25 грн (при нормативі $\geq 0,7$), що на 1,98 грн більше порівняно з 2019 роком.

Загальний коефіцієнт покриття ТОВ «XXX» є вище нормативного протягом досліджуваних – 2019 - 2021 рр. На 1 грн поточних зобов'язань у 2019 році припадає 11,78 грн. оборотних активів, тоді як у 2021 р. - 13,34 грн оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$), що на 1,57 більше порівняно з базовим роком. Допоміжні показники ліквідності та платоспроможності мають позитивну динаміку до збільшення.

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «XXX» є фінансово

стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів. Показники ліквідності є вище нормативного, що характеризує фінансовий стан ТОВ «XXX» як ліквідний і платоспроможний.

3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства

Сфера діяльності ТОВ «XXX»: розробка, виробництво, дистрибуція та продаж алмазного інструменту, пристосувань і верстатів для будівельної галузі. Популярність торгової марки «Ді-Стар» пояснюється високою якістю, оптимальними технічними характеристиками інструменту і різноманітним асортиментом, що включає широку лінійку інструмента: алмазні відрізні круги для КШМ по кераміці, для плиткорізів, для різання природного каменю на УШМ і стаціонарному обладнанні, для різання бетону на КШМ, бензорізи та швонарізчики; для різання асфальту на швонарізчиках; фрези алмазні сегментні для КШМ і промислових шліфувальних машин, свердла алмазні для ручних електродрилів та свердлильних установок, пристосування для підвищення ефективності використання алмазного інструменту.

До замовників продукції підприємства відноситься широкий спектр кінцевих споживачів і підприємств. Компанія має широку дистрибуторську мережу в Україні та інших країнах. Завдяки розвитку власних торгових марок таких (пристосування і верстати), підприємство може задовольняти своїх замовників, як і в широкій номенклатурі виробів, так і різних цінових категоріях.

Компанії вдалося зарекомендувати себе надійним постачальником для таких замовників як ТОВ «Епіцентр», ТОВ «Атем Груп», Boshi-Group LTD та інших. Продукція підприємства експортується більше ніж у 30 країн світу. Відповідно обсяги реалізації продукції досліджуваного підприємства постійно зростають (рис. 3.2).

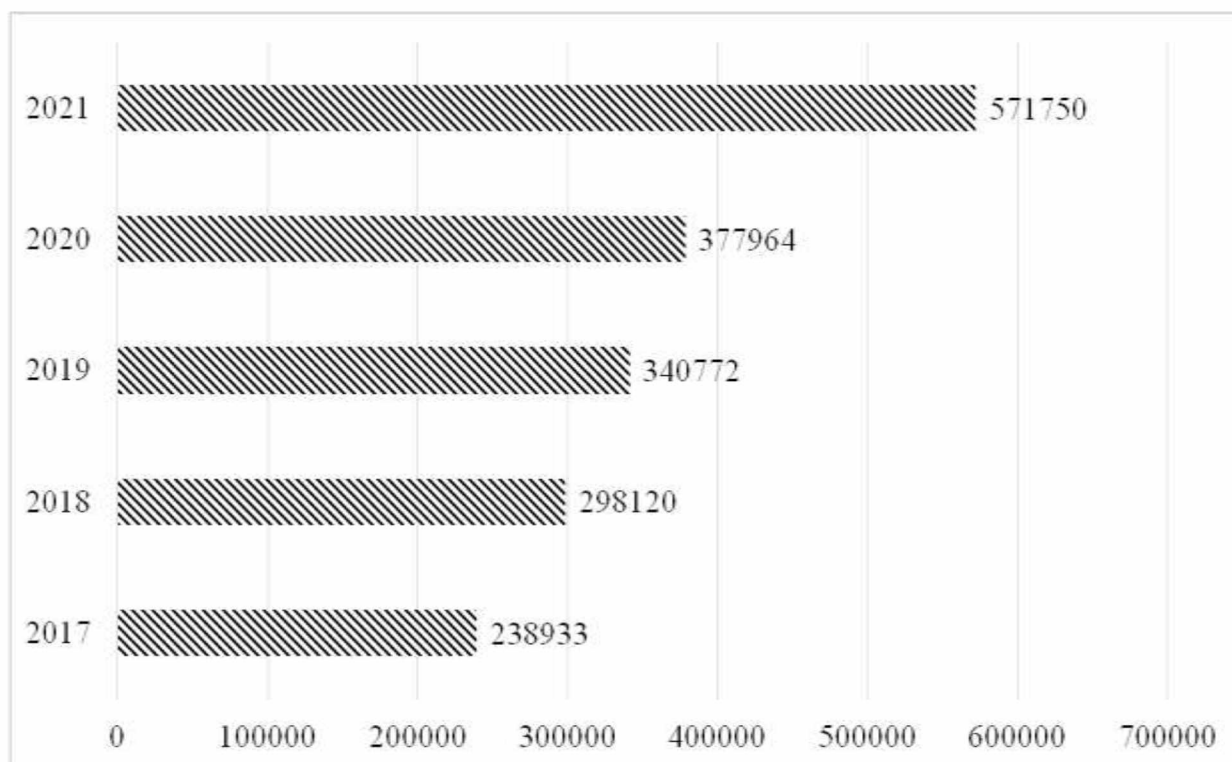

Рис. 3.2. Динаміка обсягів реалізації продукції ТОВ «XXX»
за 2017 – 2021 рр., тис. грн

Рівень ефективності господарської діяльності ТОВ «XXX» визначають фінансові результати, отримані внаслідок цієї діяльності. Для ТОВ «XXX» - це прибуток, який визначається як різниця між доходами та витратами. Величина прибутку й рівень рентабельності залежать від обсягу операційної, інвестиційної й фінансової діяльності, тому показники прибутковості характеризують всі напрямки господарської діяльності підприємства.

Прибуток є якісним показником, оскільки його величина відображає зміну доходів підприємства, обсяг витрат, рівень використання ресурсів, пов'язаних з його діяльністю. Таким чином, прибуток синтезує всі аспекти діяльності підприємства й відображає її ефективність. Для аналізу динаміки, складу та структури доходів діяльності ТОВ «XXX» використано інформацію «Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2019 – 2021 рр. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Структура і динаміка доходів ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр.

Види доходів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. (+,-) до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	(+,-)	відносно, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	340772	90,7	377964	87,8	571750	90,3	+230978	+67,8
Інші операційні доходи	15595	4,2	33812	7,9	32123	5,1	+16528	У 2,1 р.
В т.ч. дохід від купівлі іновалюти	217	0,1	242	0,1	291	0,0	+74	+34,1
від реалізації оборотних активів	3210	0,9	3683	0,9	4992	0,8	+1782	+55,5
від операційної оренди активів	14	0,0	31	0,0	34	0,0	+20	У 2,4 р.
від операційної курсової різниці	11951	3,2	29308	6,8	26525	4,2	+14574	У 2,2 р.
відшкодування раніше списаних активів	6	0,0	78	0,0	19	0,0	+13	У 3,2 р.
дохід від списання кредиторської заборгованості	1	0,0		0,0		0,0	-1	-100,0
дохід від безоплатно отриманих оборотних активів	4	0,0		0,0	16	0,0	+12	У 4,0 р.
інші операційні доходи	197	0,1	470	0,1	246	0,0	+49	+24,9
Інші фінансові доходи	19138	5,1	18862	4,4	29329	4,6	+10191	+53,3
В т.ч. відсотки банку, нараховані на строковий депозит	5524	1,5	5316	1,2	4098	0,6	-1426	-25,8
доходи від участі в капіталі інших підприємств	13614	3,6	13546	3,1	25231	4,0	+11617	+85,3
Інші доходи	93	0,0	16	0,0	25	0,0	-68	-73,1
Усього	375598	100,0	430654	100,0	633227	100,0	+257629	+68,6

В цілому у динаміці досліджуваних років доходи ТОВ «XXX» збільшились у 2021 році порівняно з 2019 роком на 257 млн. 629 тис. грн або на 68,6 %. У 2021 році 90,3 % у структурі доходів діяльності становить чистий дохід від основної операційної діяльності (товарів, робіт, послуг), 5,1 % – доходи від іншої операційної діяльності, 4,6 % - дохід від фінансової діяльності.

Динаміка доходів діяльності ТОВ «XXX» представлено на рис. 3.3.

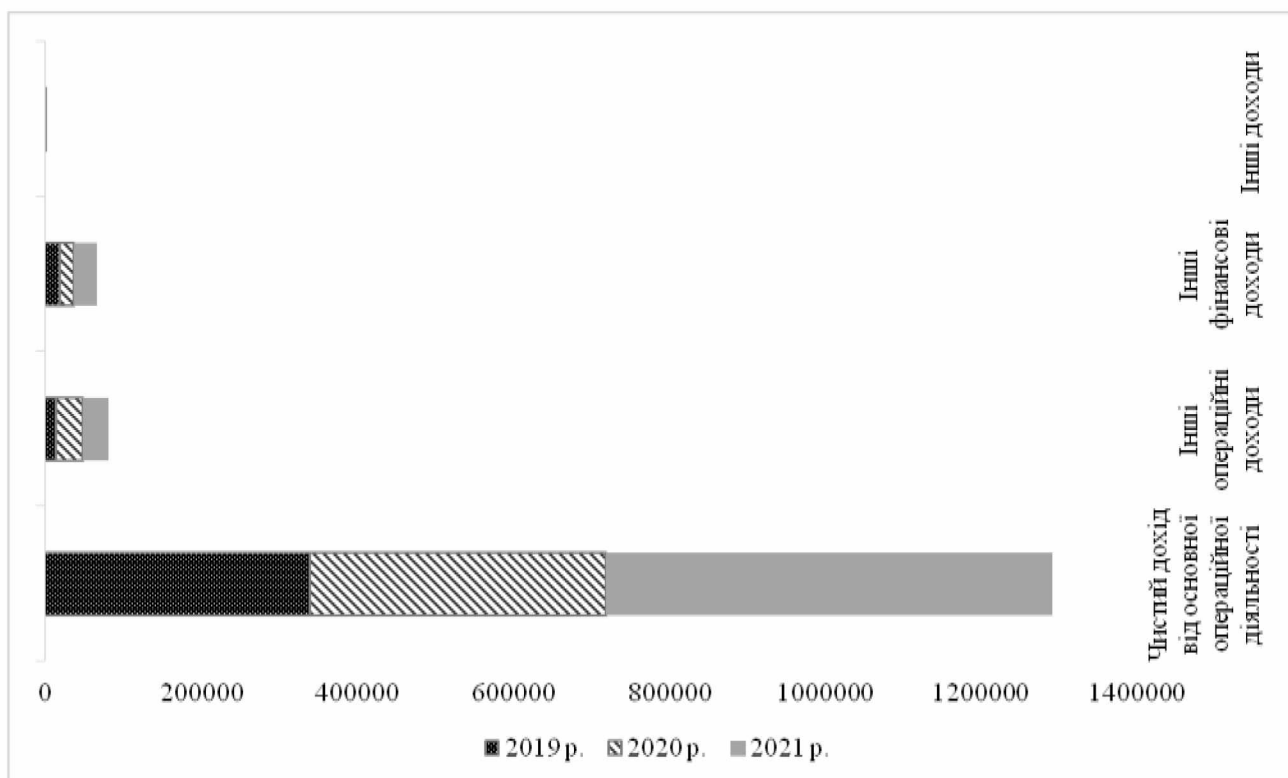

Рис. 3.3. Динаміка доходів діяльності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр., тис. грн

За період 2019 - 2021 рр. сума доходів від основної операційної діяльності зросла на 230 млн. 978 тис. грн або на 67,8 %. ТОВ «XXX» наростила обсяги реалізації продукції як на внутрішньому ринку України, та і за кордон, при цьому основний обсяг реалізації продукції та послуг підприємства припадає на ринок ЗЕД (рис. 3.4). Основний приріст продажів продукції у 2021 році забезпечили: «Круги 1A1R» (67,7 %); «Сегментні диски 1A1RSS» (38,9 %), «Свердла» (38,8 %).

Доходи від іншої операційної діяльності характеризуються підвищенням на 16 млн. 528 тис. грн, або у 2,1 рази. У складі інших операційних доходів зростання спостерігається по доходах від купівлі іноземної валюти – на 34,1 %, реалізації оборотних активів на 55,5 %, операційної оренди активів у 2,4 рази, операційної курсової різниці – у 2,2 рази, відшкодування раніше списаних активів – у 3,2 рази, безоплатно отриманих активів у 4,0 рази, інших

операційних доходів на 24,9 %.

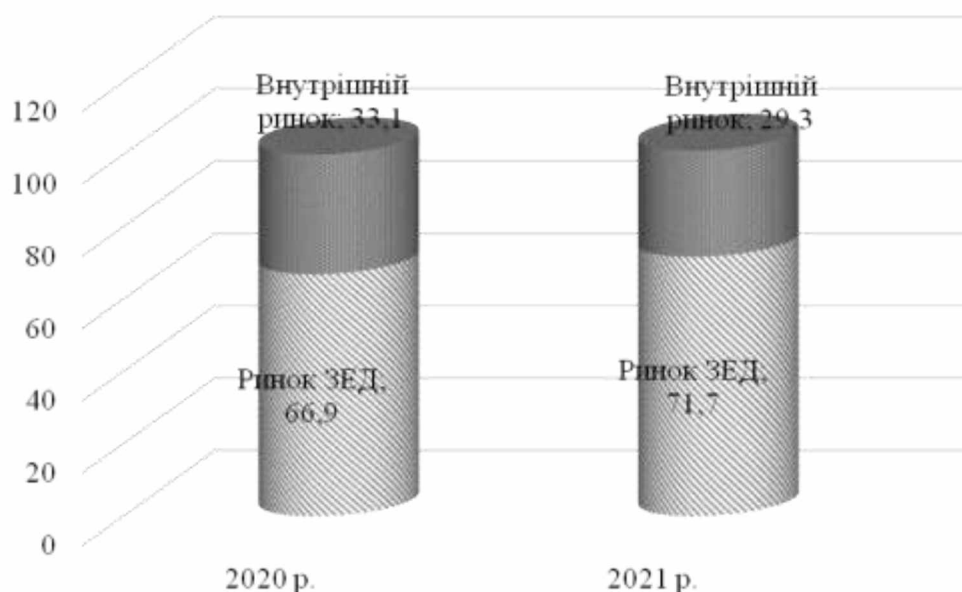

Рис. 3.4. Зміна структури доходів від реалізації продукції та послуг ТОВ «XXX» за період 2020 – 2021 рр., %

Сума інших фінансових доходів зросла у 2021 році порівняно з 2019 роком на 10 млн. 191 тис. грн, або на 53,3 % за рахунок зростання доходів від участі у капіталі інших підприємств – на 11 млн 617 тис. грн, або на 85,3 %, тоді як сума відсотків банку, нарахованих на строковий депозит зменшилася за аналізований період на 1 млн 426 тис. грн, або на 25,8 %.

Сума інших доходів звичайної діяльності зменшилася на 68 тис. грн, або на 73,1 %. Використавши дані ф. № 2 Звіт про фінансові результати проаналізуємо у табл. 3.9 динаміку та структуру витрат та відрахувань ТОВ «XXX».

Аналіз витрат та відрахувань діяльності ТОВ «XXX» показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. їх сума збільшилась на 141 млн. 681 тис. грн або на 49,9 %.

Таблиця 3.9

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр.**

Види витрат і відрахувань	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+;-)
---------------------------	---------	---------	---------	------------------

							2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	суми, тис. грн	у %
A	1	2	3	4	5	6	7	8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	197510	69,6	220746	73,1	305483	71,8	+107973	+54,7
Адміністративні витрати	12501	4,4	12940	4,3	16661	3,9	+4160	+33,3
Витрати на збут	13571	4,8	13739	4,5	18124	4,3	+4553	+33,5
Інші операційні витрати	41178	14,5	28288	9,4	43665	10,3	+2487	+6,0
В т.ч.								
витрати на дослідження і розробки	15	0,0	-	-	-	-	-15	-100,0
витрати на купівлю-продаж інвалюти	679	0,2	1404	0,5	765	0,2	+86	+12,7
собівартість реалізованих виробничих запасів	2266	0,8	1986	0,7	3712	0,9	+1446	+63,8
сумнівні та безнадійні борги	20515	7,2	2	0,0		0,0	-20515	-100,0
втрати від знецінення запасів	-	-	81	-	-	-	-	-
втрати від операційної курсової різниці	15175	5,3	22474	7,4	36173	8,5	+20998	У 2,4 р.
визнані штрафи, пені, неустойки	2	0,0	1	0,0	5	0,0	+3	У 2,5 р.
лікарняні за рахунок підприємства	1790	0,6	647	0,2	911	0,2	-879	-49,1
матеріальні допомоги, подарунки	226	0,1	1110	0,4	1423	0,3	+1197	У 6,3 р.
нарахування ЄСВ	52	0,0	20	0,0	58	0,0	+6	+11,5
ПДВ, нарахований за перевищення бази оподаткування над фактичною ціною постачання	-	-	69	0,0	153	0,0	+153	x
ПДВ, нарахований за невиробниче використання матеріалів	123	0,0	-	-	-	-	-123	-100,0
невиробниче використання матеріалів	295	0,1	309	0,1	371	0,1	+76	+25,8
безповоротна фінансова допомога	-	-	86	0,0	-	-	0	x
амортизація невиробничих основних засобів	-	-	36	0,0	91	0,0	+91	x
списання ПК з ПДВ	-	-	24	0,0	3	0,0	+3	x

Продовж. табл. 3.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
інші операційні витрати	40	0,0	39	0,0	-	-	-40	-100,0
Фінансові витрати (дисконтування)	514	0,2	112	0,0	757	0,2	+243	+47,3

довгострокової дебіторської заборгованості)								
Інші витрати	242	0,1	556	0,2	110	0,0	-132	-54,5
Податок на прибуток	18332	6,5	25661	8,5	40729	9,6	+22397	У 2,2 р.
Усього витрат	283848	100	302042	100	425529	100	+141681	+49,9

Зросла сума собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) на 107 млн. 973 тис. грн або на 54,7 %. Збільшилась сума адміністративних витрат на 4 млн. 160 тис. грн, або на 33,3 %, витрат на збут на 4 млн. 553 тис. грн, або на 33,5 %. Сума інших операційних витрат зросла на 2 млн. 487 тис. грн, або на 6 %. Також відмічено зростання по сумі втрат від фінансової діяльності на 243 тис. грн, або на 47,3 %, у 2021 році фінансові витрати включають дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості. Знизилася сума втрат від інвестиційної діяльності на 132 тис. грн або на 54,5 % та сума витрат з податку на прибуток на 22 млн. 397 тис. грн, або у 2,2 рази. Динаміка доходів та витрат діяльності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. представлено на рис. 3.5.

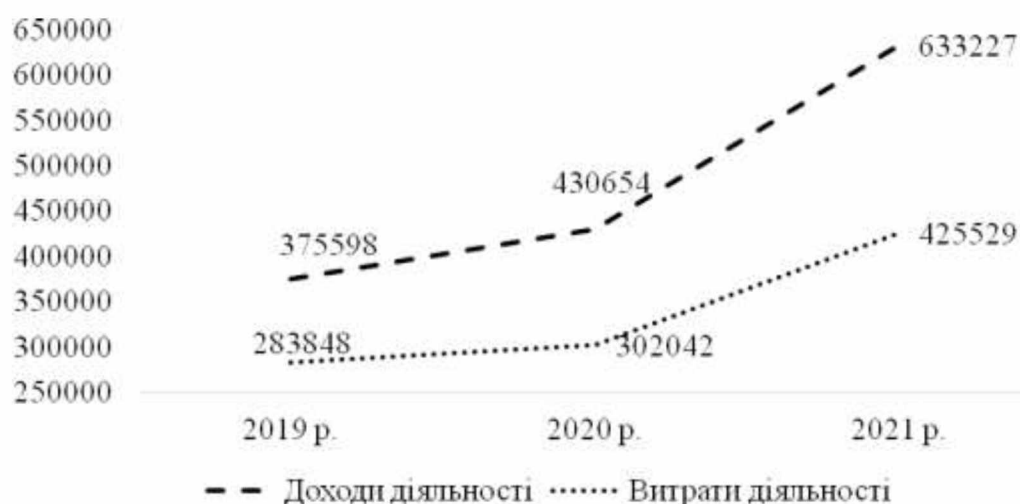

Рис. 3.5. Динаміка доходів та витрат діяльності ТОВ «XXX» за 2019-2021 рр., тис. грн

Проведемо факторний аналіз чистого доходу від реалізації продукції, використавши інформацію про: середньорічну вартість оборотних активів; середньорічну вартість майна підприємства.

За допомогою способу ланцюгових підстановок та табл. 3.10 визначимо

вплив середньорічної вартості майна та ресурсовіддачі на зміну чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX».

Таблиця 3.10

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ «XXX» за 2019, 2021 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	351735,5	576127	+224391,5	+63,8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	340772	571750	+230978	+67,8
Ресурсовіддача, грн	РВ	0,97	0,99	+0,02	+2,1

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX»:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.10 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{М}_1 \times \text{РВ}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 576127 \times 0,97 = 558843,2.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX», тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 571750 - 340772 = +230978.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = 558843,2 - 340772 = 218071,2$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{РВ} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{РВ} = 571750 - 558843,2 = +12906,8.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_m + \Delta \text{ЧД}_{рв} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 218071,2 + 12906,8 = +230978$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ «XXX» показав, що за рахунок зростання середньорічної вартості майна підприємства у 2021 році порівняно з 2019 роком на 224 млн. 391,5 тис. грн, або на 63,8 %, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 218 млн. 71,2 тис. грн; за рахунок підвищення ресурсовіддачі на 0,02 пункти, або на 2,1%, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 12 млн. 906,8 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

Таблиця 3.11

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ «XXX» за 2019, 2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	340772	377964	571750	+230978	+67,8
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	200812,5	270186,5	378188,5	+177376	+88,3
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	1,697	1,399	1,512	-0,185	x
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	212	257	238	+26	+12,3

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX»:

$$\text{ЧД} = \text{ОА} \times \text{Коб.} \quad (3.7)$$

За даними табл. 3.11 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{ОА}_1 \times \text{Коб}_0. \quad (3.8)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 378188,5 \times 1,697 = +641785,9.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

(товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 571750 - 340772 = +230978$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДоа} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0. \quad (3.10)$$

$$\Delta \text{ЧДоа} = 641785,9 - 340772 = +301013,9$$

2. Коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДко} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}. \quad (3.11)$$

$$\Delta \text{ЧДко} = 571750 - 641785,9 = -70035,9$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_M + \Delta \text{ЧД}_{\text{рв}}. \quad (3.12)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 301013,9 - 70035,9 = +230978$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ «XXX» показав, що за рахунок підвищення середньорічної вартості оборотних активів підприємства у 2021 році порівняно з 2019 роком на 177 млн. 376 тис. грн, або на 88,3 %, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції зросла на 301 млн. 13,9 тис. грн; за рахунок зменшення коефіцієнта обертання оборотних активів на 0,185 пункти, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції зменшилася на 70 млн. 35,9 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку. Доходи і витрати є фактороутворюючими у формуванні фінансового результату. Проведений аналіз показав, як позитивні тенденції, так і негативні тенденції щодо цих показників. Наступним етапом є аналіз фінансових результатів та рентабельності діяльності досліджуваного підприємства – ТОВ «XXX».

3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності та розподілу чистого прибутку підприємства

Метод аналізу фінансових результатів – це прийом, підхід, спосіб вивчення фінансових результатів в їх динаміці і статиці. Методика аналізу

							2019 р.
Чистий дохід від реалізації послуг)	340772	x	377964	x	571750	x	167,8
Операційні витрати, у тому числі:	264760	100,0	275713	100,0	383933	100,0	145,0
а) собівартість реалізованих послуг	197510	74,6	220746	80,1	305483	79,6	154,7
б) адміністративні витрати	12501	4,7	12940	4,7	16661	4,3	133,3
в) витрати на збут	13571	5,1	13739	5,0	18124	4,7	133,5
г) інші операційні витрати	41178	15,6	28288	10,3	43665	11,4	106,0
Валовий прибуток («-» збиток)	143262	x	157218	x	266267	X	185,9
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	42,0	x	41,6	x	46,6	X
Інші операційні доходи	15595	x	33812	x	32123	x	206,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	91607	x	136063	x	219940	x	240,1
Фінансові та інвестиційні доходи	19231	x	18878	x	29354	x	152,6
Фінансові та інвестиційні витрати	756	x	668	x	867	x	114,7
Фінансовий результат до оподаткування:	110082	x	152455	x	247504	X	224,8
прибуток							
Витрати з податку на прибуток	18332	x	25661	x	40729	x	222,2
Чистий фінансовий результат	91750	x	126794	x	206775	x	225,4
У % до чистого доходу від реалізації	x	26,9	x	33,5	x	36,2	x
У % до валового прибутку	x	64,0	x	80,6	x	77,7	x

За даними табл. 3.12 у звітному році порівняно з базовим чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився у 2,7 рази. Випереджальне зростання чистого доходу порівняно зі зростанням собівартості реалізованої продукції (у 2,5 рази) зумовило збільшення валового прибутку у 2,9 рази. Частка валового прибутку в чистому доході підвищилася з 42,0 до 46,6 %.

У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилася з 74,6 до 79,6 %. За іншими їх

видами спостерігається зниження частки: адміністративних витрат з 4,7 % до 4,3 %, витрат на збут з 5,1 % до 4,7 %, інших операційних витрат з 15,6 % до 11,4 %.

Прибуток від операційної діяльності збільшився у 3,4 рази, а прибуток до оподаткування – у 3,2 рази. Це пов'язано з випереджаючим збільшенням суми фінансових та інвестиційних доходів (у 2,5 рази) порівняно з відповідними витратами (у 2,1 рази). Прибуток від фінансової та інвестиційної діяльності зріс на 8 млн 500 грн.

У зв'язку з тим, що підприємство сплачує податок на прибуток, чистий прибуток ТОВ «XXX» зріс у 2021 році порівняно з 2019 роком у 3,3 рази. У базовому році частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації продукції становила 26,9 %, у валовому прибутку – 64 %. У звітному році частка чистого прибутку ТОВ «XXX» у чистому доході склала 36,2 %, у валовому прибутку – 77,7 %.

Таким чином, у цілому спостерігається позитивна динаміка показників фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX».

Рентабельність - це рівень прибутковості підприємства, який вимірюється у відсотках. Підприємство вважається рентабельним, якщо доходи від реалізації продукції покривають витрати виробництва, і, крім того, забезпечують прибуток, достатній для нормального його функціонування. Основні завдання аналізу рентабельності: оцінка ефективності діяльності підприємства на поточний момент; виявлення зміни рентабельності протягом певного періоду; визначення резервів зростання рентабельності. Рентабельність оцінюють із різною метою залежно від потреби. Найчастіше рентабельність підприємств оцінюють потенційні інвестори з метою визначення доцільності інвестування коштів. На ТОВ «XXX» оцінку рентабельності проводять власники й директори з метою прийняття необхідних управлінських рішень, спрямованих на підтримку або підвищення рівня рентабельності. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість

різних напрямів діяльності, окупність витрат і т. д. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання. Їхній розмір показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Модель факторного аналізу показника загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXX»:

$$PK = \frac{\Phi P}{K} \times 100 = \frac{\Phi P \times ЧД}{K \times ЧД} \times 100 = \frac{\Phi P}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{K} = PP \times КОК \quad (3.13)$$

На зміну загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXX» впливають два фактори: рентабельність продажу та коефіцієнт окупності (обертання) капіталу. Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо з використанням вихідних даних ТОВ «XXX» (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Вихідні дані для факторного аналізу загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «XXX» за 2019, 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	110082	247504	+137422	У 2,2 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	340772	571750	+230978	+67,8
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	351735,5	576127	+224391,5	+63,8
Загальна рентабельність капіталу, %	РК	31,3	43,0	+11,7	x
Рентабельність реалізації, %	РР	32,3	43,3	+11,0	x
Коефіцієнт окупності капіталу	КОК	0,969	0,992	+0,023	x

За даними табл. 3.13 проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXX», %:

$$PK_{ум} = PP_1 \times КОК_0 \quad (3.14)$$

$$PK_{ум} = 43,3 \times 0,969 = 41,958.$$

Загальна зміна (+;-) загальної рентабельності капіталу ТОВ «XXX», пунктів:

$$\Delta PK = PK_1 - PK_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta PK = 43 - 31,3 = +11,7,$$

у тому числі за рахунок факторів:

- рентабельності продажу:

$$\Delta PK_{PII} = PK_{ум} - PK_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta PK_{PP} = 41,958 - 31,3 = +10,658$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta PK_{КОК} = PK_I - PK_{ум} \quad (3.17)$$

$$\Delta PK_{КОК} = 43 - 41,958 = +1,042.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PK = \Delta PK_{PII} + \Delta PK_{КОК} \quad (3.18)$$

$$\Delta PK = 10,658 + 1,042 = +11,7.$$

Отже, збільшення загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «XXX» із 31,3 % у 2019 році до 43% у 2021 році, тобто на 11,7 пункти, пояснюється впливом наступних чинників:

- за рахунок збільшення рентабельності реалізації на 11 пункти, загальна рентабельність сукупного капіталу зросла на 10,658 пункти;

- внаслідок збільшення коефіцієнта окупності (обертання) капіталу на 0,023 пункти, загальна рентабельність сукупного капіталу зросла на 1,042 пункти.

- За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу ТОВ «XXX». Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу:

$$\begin{aligned} \frac{\Phi P}{BK} \times 100 &= \frac{\Phi P}{K} \times 100 \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{K} \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} \\ &= \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{ПЗ}{K} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} = PK \times K \Phi З = PP \times КОК \times K \Phi З = PP \times КОА \times \text{Ч}^{OA} \times K \Phi \Phi \end{aligned}$$

$$PBK = PP \times KOA \times K^3 \times \Phi \Phi$$

$$= , \quad (3.19)$$

На зміну показника загальної рентабельності власного капіталу (PBK) ТОВ «XXX» впливають такі фактори: рентабельність реалізації; коефіцієнт

обертання оборотних активів; коефіцієнт загальної ліквідності; частка поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі; коефіцієнт фінансової залежності. Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо з використанням вихідних даних ТОВ «ХХХ» за 2019, 2021 рр. в табл. 3.14.

Таблиця 3.14

Вихідна інформація для факторного аналізу прибутку (збитку) від господарської діяльності ТОВ «ХХХ»

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	110082	247504	+137422	У 2,2 р.
Чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	340772	571750	+230978	+67,8
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	351735,5	576127	+224391,5	+63,8
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	ВК	332337	548393,5	+216056,5	+65,0
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	ОА	200812,5	378188,5	+177376	+88,3
Середньорічна вартість поточних зобов'язань, тис. грн	ПЗ	19398,5	27733,5	+8335	+43,0
Загальна рентабельність власного капіталу, %	РВК	33,1	45,1	+12,0	х
Рентабельність реалізації, %	РР	32,3	43,3	+11,0	х
Коефіцієнт обертання оборотних активів	КОА	1,697	1,512	-0,185	х
Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	10,352	13,637	+3,285	х
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень у капіталі	ЧЗ	0,055	0,048	-0,007	х
Коефіцієнт фінансової залежності	КФЗ	1,058	1,051	-0,007	х

За даними табл. 3.14 розрахуємо умовні показники загальної рентабельності власного капіталу ТОВ «ХХХ», %:

$$РВК_{ум1} = РР_1 \times КОА_0 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.20)$$

$$РВК_{ум1} = 43,3 \times 1,697 \times 10,352 \times 0,055 \times 1,058 = 44,263.$$

$$РВК_{ум2} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.21)$$

$$РВК_{ум2} = 43,3 \times 1,512 \times 10,352 \times 0,055 \times 1,058 = 39,438.$$

$$РВК_{ум3} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_1 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.22)$$

$$РВК_{ум3} = 43,3 \times 1,512 \times 13,637 \times 0,055 \times 1,058 = 51,953.$$

$$PBK_{ум4} = PP_1 \times KOA_1 \times KЗЛ_1 \times Ч^3_1 \times KФЗ_0 \quad (3.23)$$

$$PBK_{ум4} = 43,3 \times 1,512 \times 13,637 \times 0,048 \times 1,058 = 45,340.$$

Загальна зміна (+;-) рентабельності (збитковості) власного капіталу, %:

$$\Delta PBK = PBK_1 - PBK_0 \quad (3.24)$$

$$\Delta PBK = 45,1 - 33,1 = 12,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PBK_{pp} = PBK_{ум1} - PBK_0 \quad (3.25)$$

$$\Delta PBK_{pp} = 44,263 - 33,1 = +11,163,$$

2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta PBK_{koa} = PBK_{ум2} - PBK_{ум1} \quad (3.26)$$

$$\Delta PBK_{koa} = 39,438 - 44,263 = -4,825,$$

3) коефіцієнта загальної ліквідності:

$$\Delta PBK_{кзл} = PBK_{ум3} - PBK_{ум2} \quad (3.27)$$

$$\Delta PBK_{кзл} = 51,953 - 39,438 = +12,515,$$

4) коефіцієнта поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі:

$$\Delta PBK_{ч^3} = PBK_{ум4} - PBK_{ум3} \quad (3.28)$$

$$\Delta PBK_{ч^3} = 45,340 - 51,953 = -6,613,$$

5) коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta PBK_{кфз} = PBK_1 - PBK_{ум4} \quad (3.29)$$

$$\Delta PBK_{кфз} = 45,1 - 45,340 = -0,24.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PBK = \Delta PBK_{pp} + \Delta PBK_{koa} + \Delta PBK_{кзл} + \Delta PBK_{ч^3} + \Delta PBK_{кфз} \quad (3.30)$$

$$\Delta PBK = 11,163 + 4,825 + 12,515 - 6,613 - 0,24 = 12$$

Отже, збільшення рентабельності власного капіталу ТОВ «ХХХ» з 33,1 % у 2019 році до 45,1 % у 2021 році, тобто на 12 пункти пояснюється впливом наступних чинників: за рахунок збільшення рентабельності реалізації на 11 пунктів, рентабельність власного капіталу підвищилась на 11,163 пункти; за рахунок зниження коефіцієнта обертання оборотних активів на 0,185 пункти,

рентабельність власного капіталу зменшилася на 4,825 пункти; за рахунок зростання коефіцієнта загальної ліквідності на 3,285 пункти, рентабельність власного капіталу збільшилась на 12,515 пункти; за рахунок зниження частки поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі на 0,007 пункти, рентабельність власного капіталу знизилася на 6,613 пункти; за рахунок зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,007 пункти, рентабельність власного капіталу зменшилася на 0,24 пункти; перевірка підтвердила правильність розрахунків.

Важливими показниками ефективності використання основних засобів і запасів є їх вплив на фінансовий стан підприємства. Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) основних засобів і запасів ТОВ «XXX»:

$$PO33 = \frac{\Phi P}{O3 + 3} \times 100 = \frac{\Phi P : \text{ЧД}}{O3 : \text{ЧД} + 3 : \text{ЧД}} \times 100 = \frac{PP}{K\Phi + K3}, \quad (3.31)$$

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проводиться за допомогою способу ланцюгових підстановок ТОВ «XXX» у з використанням інформації табл. 3.15.

За даними табл. 3.15 проводиться розрахунок умовних показників загальної рентабельності виробничих фондів ТОВ «XXX», %:

$$PO33_{ум1} = \frac{PP_1}{K\Phi_0} + K3_0 \quad (3.32)$$

$$PO33_{ум1} = \frac{43,3}{0,215} + 0,254 = 201,649$$

$$PO33_{ум2} = \frac{PP_1}{K\Phi_1} + K3_0 \quad (3.33)$$

$$PO33_{ум2} = \frac{43,3}{0,231} + 0,254 = 187,7$$

Таблиця 3.15

Вихідна інформація для факторного аналізу загальної рентабельності

(збитковості) основних засобів і запасів ТОВ «XXX»

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне,%
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	110082	247504	+137422	У 2,2 р.
Чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	340772	571750	+230978	+67,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	ОЗ	73114,5	131851	+58736,5	+80,3
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	З	86553	109597	+23044	+26,6
Загальна рентабельність основних засобів і запасів, %	РОЗЗ	68,9	102,5	+33,6	х
Рентабельність реалізації, %	РР	32,3	43,3	+11,0	х
Коефіцієнт фондомісткості продукції	КФ	0,215	0,231	+0,016	х
Коефіцієнт завантаженості запасів	КЗ	0,254	0,192	-0,062	х

Загальна зміна (+,-) загальної рентабельності основних засобів і запасів ТОВ «XXX», пунктів:

$$\Delta \text{РОЗЗ} = \text{РОЗЗ}_1 - \text{РОЗЗ}_0. \quad (3.34)$$

$$\Delta \text{РВФ} = 102,5 - 68,9 = +33,6.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{РР}} = \text{РОЗЗ}_{\text{УМ1}} - \text{РОЗЗ}_0. \quad (3.35)$$

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{РР}} = 201,649 - 68,9 = +132,749$$

2) коефіцієнта фондомісткості продукції:

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КФ}} = \text{РОЗЗ}_{\text{УМ2}} - \text{РОЗЗ}_{\text{УМ1}}. \quad (3.36)$$

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КФ}} = 187,7 - 201,649 = -13,949.$$

3) коефіцієнта завантаженості запасів:

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КЗ}} = \text{РОЗЗ}_1 - \text{РОЗЗ}_{\text{УМ2}}. \quad (3.37)$$

$$\Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КЗ}} = 102,5 - 187,7 = -85,2.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{РОЗЗ} = \Delta \text{РОЗЗ}_{\text{РР}} + \Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КФ}} + \Delta \text{РОЗЗ}_{\text{КЗ}}. \quad (3.38)$$

$$\Delta \text{РВФ} = 132,749 - 13,949 - 85,2 = 33,6.$$

Загальна рентабельність основних засобів і запасів ТОВ «XXX» збільшилась з 68,9 % у 2019 році до 102,5 % у 2021 році, тобто на 146,1 пункти, а саме:

- за рахунок зниження коефіцієнта завантаженості запасів на 0,062 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зменшилася на 85,2 пункти;

- за рахунок підвищення рентабельності реалізації на 11 %, загальна рентабельність основних засобів і запасів збільшилася на 132,749 пункти;

- за рахунок зменшення коефіцієнта фондомісткості продукції на 0,016 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зниження на 13,949 пункти;

- перевірка підтвердила правильність розрахунку.

На рис. 3.6 ілюстративно відображено рентабельність реалізації та основних видів активів і пасивів ТОВ «XXX».

За рахунок нарощування обсягів реалізації та оптимізації витрат ТОВ «XXX» у 2021 році були досягнуті високі показники фінансово-економічної діяльності, багато з них мають позитивну динаміку, та свідчать про високі темпи розвитку підприємства.

Шляхи підвищення прибутку пов'язані або зі збільшенням доходів, або з скороченням витрат підприємства.

Загалом, шляхи збільшення прибутку на підприємстві реалізуються в трьох напрямках:

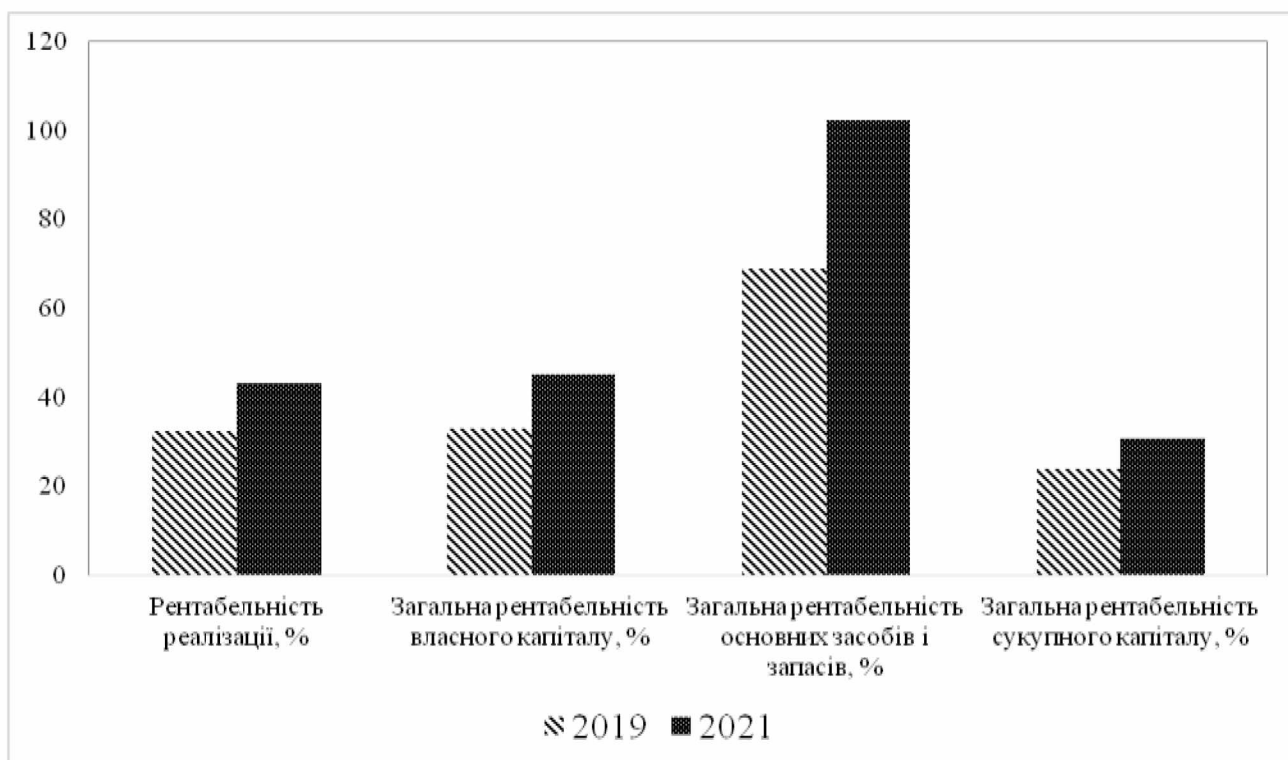

Рис. 3.6. Ілюстративне зображення основних видів рентабельності ТОВ «XXX» м. Полтава за 2019 та 2021 р.

1. Фінансовий напрям – сюди відноситься все, що стосується питань фінансового планування, організації фінансової системи, облікового процесу, постановки управлінського обліку.

2. Виробничо-економічний напрям – стосується питань збільшення обсягів реалізації продукції, зниження собівартості продукції, оптимізації доходів і витрат, в тому числі по не основним видам діяльності, удосконалення технологічних процесів на виробництві, оптимізація асортименту, впровадження інновацій тощо.

3. Інноваційний напрям.

ВИСНОВКИ

У ході результатів дослідження вирішено наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень, розробці практичних

рекомендацій щодо обліку та аналізу формування й використання прибутку підприємства. Результати дослідження уможливають сформулювати наступні висновки.

Встановлено, що найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, є прибуток. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства, збільшення ринкової вартості підприємства, ефективність виробничої діяльності підприємства, економічний розвиток держави шляхом поповнення державного бюджету сплатою податків, зборів, обов'язкових платежів.

Провівши аналіз існуючих підходів вчених до визначення поняття прибутку в економічній літературі, було виявлено, що на даний час в науковій літературі не існує однієї точки зору щодо визначення зазначеної економічної категорії. Однак, слід зазначити, що прибуток є головним джерелом розвитку підприємства. Саме за рахунок прибутку підприємство має змогу вдосконалювати свою матеріально-технічну базу, проводити успішну фінансову та інвестиційну діяльність, розробляти нові типи продукції тощо.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріальнотехнічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Постійне забезпечення зростання прибутку полягає у визначенні впливу факторів його формування та пошуку невикористаних резервів. Резерви збільшення прибутку є можливими за рахунок: зростання обсягу виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг); зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції; економії і раціонального використання грошових коштів на оплату праці, оплату сировини та матеріалів тощо; модернізації обладнання та устаткування; запровадження досягнень науковотехнічного прогресу, тощо.

Узагальнено основні законодавчо-нормативні акти, що регулюють

порядок формування і використання прибутку: Кодекси, Закони України, Постанови Кабінету міністрів, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативні документи.

Встановлено, що бухгалтерський облік у товаристві ведеться у відповідності до чинного законодавства та Наказу «Про облікову політику». Узагальнено елементи облікової політики, що впливають на визначення фінансових результатів та порядку закриття звітного періоду.

Організація процесу підготовки визначення фінансових результатів та закриття періоду включає низку послідовних етапів, основні з яких: інвентаризації господарських засобів підприємства при завершенні звітного року; підготовка облікових даних для закриття облікових регістрів; визначення фінансових результатів шляхом закриття доходів і витрат на фінансові результати; формування фінансового результату періоду – прибутку (збитку); складання і затвердження фінансової звітності.

Визначено, що для синтетичного обліку та узагальнення інформації про фінансовий результат від звичайної діяльності у ТОВ «XXX» призначено рахунок 79 «Фінансові результати». За кредитом рахунку 79 відображаються суми, списані в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – суми, списані в порядку закриття рахунків обліку витрат, включаючи належну суму нарахованого податку на прибуток. По закінченні звітного періоду сальдо рахунків 79 «Фінансові результати» при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «XXX» здійснюється з використанням програмного продукту «1С: Підприємство 8.3». Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві знаходиться на достатньому рівні, що уможливило істотно полегшити трудомісткі розрахунки, підвищити оперативність та точність облікової інформації та здійснити фінансовий аналіз діяльності підприємства для пошуку резервів підвищення його ефективності.

У валюті балансу на кінець 2021 року частка власного капіталу склала

95 %, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами по відношенню до минулого року не змінився і склав 0,93, забезпечення обіговими коштами на підприємстві відбувалося за власний рахунок.

Аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ТОВ «XXX» є абсолютно ліквідним. Розрахунки з постачальниками товарів та послуг відбувалися вчасно, прострочена кредиторська заборгованість відсутня. Кредитними ресурсами підприємство не користувалося, показники платоспроможності та ліквідності підприємства знаходяться на високому рівні.

За рахунок оптимізації основних статей витрат за збільшення доходів, чистий прибуток підприємства у 2021 році в порівнянні з результатами 2020 року збільшився на 63,1 %.

Отже, внаслідок збільшення розміру прибутку всі основні показники рентабельності зросли у порівнянні з минулими роками. Так рентабельність продажу зросла на 3 %, рентабельність сукупного капіталу ТОВ «XXX» склала 30,8 %, що на 4,5 % більше порівняно з 2020 роком.

В 2021 році, враховуючи швидке нарощування обсягів продажу, які перевищували можливості виробництва, стала нагальним оптимізація асортименту. Тому фокус уваги з опанування нових продуктів змістився. Компанія зосередилася на скороченні низькорентабельних продуктів, фокусуючись на найбільш нагальних для ринків та маючих найбільш привабливі економічні характеристики для компанії.

Також, в 2021 році проведений ребрендинг основної торгівельної марки XXX. Впроваджена технологія маркування методом ультрафіолетового друку, що радикально підвищило зовнішній вигляд продукції, яка стала ще більш привабливішою на фоні високого конкурентного середовища.

Для досягнення таких цілей ТОВ «XXX» постійно проводить дослідження ринку, працює над новими видами продукції, бере участь у різноманітних провідних національних та міжнародних виставках. Щорічно на підприємстві складається план щодо модернізації обладнання та устаткування.

Постійна робота по просуванню продукції і розширенню замовників, як в Україні, так і за кордоном дозволяє забезпечити стабільне зростання і розвиток компанії.